

GHENDTSCHE TYDINGHEN

**Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring
Gent V.Z.W.**

43e jaargang nr. 4

juli - augustus 2014

Inhoud

- Rudy van Elslande: De rechtvaardige Rechters: een slecht bewaard geheim.	230
- Armand Heins: Inventaire Archéologique: Sint-Hyacinth en de Maagd, door N. De Liemaeckere.	237
- Daniël Van Ryssel: Minder bekende en/of verdwenen locaties in Gent. Interneringscentrum, Wollestraat.	239
- Pierre Kluyskens: Karel II.	243
- Erik De Keukeleire: Nieuwe tijden, andere zeden.	250
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 22-23-24-25 Januari. Aanvullingen.	255
- Kan. Dr. Jos Coenen: Sint-Bavo's Grafkapel in het Steenmuseum te Gent.	264
- Daniël Van Ryssel: Vergeten Gentse schrijvers: Willem Verspeyen (Gent 1837-1913)	272
- Alfons Van Werveke: Oudheidkundige Kroniek: Het Wapen en de Vlag van Gent.	275
- Eric Vermeirsch: Aan de Brugse Poort: een kleurrijke familie in de vijftiger jaren. Modest	277
- De Coster: Uit de oude doos: Nederland-Holland.	279
- Bibliografie.	281
- Vraag en Antwoord	282
- Lezers schrijven onns	283
- Dit bestaat niet meer: "De Lys".	288

DE RECHTVAARDIGE RECHTERS: EEN SLECHT BEWAARD GEHEIM?

Hubert & Jan van Eyck, *Rechtvaardige Rechter*, verblijfplaats onbekend (?)

Dit jaar is het 80 jaar geleden dat de *Rechtvaardige Rechters*, één van de panelen van het *Lam Gods*, ontvreemd werden. En een verjaardag moet gevierd worden, waardoor er tal van activiteiten doorgingen niet alleen in Gent, maar ook in steden die door de betrokkenheid meenden recht te hebben op hun aandeel in de viering. In de lente van 2014 stond Wetteren in het teken van het gestolen paneel. Inmiddels is de diefstal deel gaan uitmaken van het patrimonium, waarbij volksvermaak zeker niet mag ontbreken. Een voorbeeld hiervan waren de historische rondleidingen, culinaire wandelingen, een digitale wandeling en een zoektocht naar het paneel. Bij een vijftal Wetterse restaurants kon men genieten van het 'Rechtvaardige Rechtersmenu'.

Toen wij tussen 1985 en 1990 de geschiedenis van het *Lam Gods*, gebaseerd op authentieke documenten, publiceerden in *Ghendtsche Tydinghen*, werd ook deze van de diefstal en verdere documenten in verband hiermee opgenomen in onze uitgebreide en langdurige publicatie "De geschiedenis van de Vyt-Borluutfundatie en het *Lam Gods*". Het viel ons toen reeds op hoeveel mensen begaan waren met deze diefstal en hoeveel mensen dachten te weten waar het gestolen paneel van de 'Rechtvaardige Rechters'

verborgen zat. Het stond toen al vast dat het paneel de Rechtvaardige Rechters een Gentse mythe was geworden.

Het spektakel kon niet op en het volksvermaak was groot totdat er in deze uitzonderlijke euforie ook mensen bij betrokken werden die hierdoor benadeeld werden.

De verklaringen van Paul De Ridder in de Standaard van 28 maart 2014 II. hebben in Gent geleid tot een heksenjacht en hebben verder – behalve personen die in discredit werden gebracht – tot heden niets concreets opgeleverd.

Volgens geruchten die De Ridder opgevangen had, zou het paneel verborgen zitten bij de erfgenamen van de oud-minister August De Schrijver, er wordt hierbij verwezen naar oud-senator Marcel Storme en zijn vrouw Godelieve, de dochter van de minister. Elke Gentenaar die zich bezig houdt met het Gents patrimonium weet dat dit koppel één van de krachten is voor het behoud van het kunstpatrimonium van de Arteveldestad. Jarenlang hebben zij zich ingezet en gaven hun steun voor bedreigde monumenten. Hun zoon Matthias volgde hun spoor en riep in dit verband reeds meermaals het schepencollege tot verantwoording.

Om tot een eerlijk oordeel te komen en dit met oog op een mogelijke herontdekking van het paneel, willen we het bewijsmateriaal van De Ridder nader beschouwen. Een belangrijke vondst was de kleurenfoto van het gestolen paneel dat genomen is in het restauratieatelier van het Louvre te Parijs. Vóór 1934 – de datum van de diefstal – is geen kleurenfoto van het schilderij bekend.

Om een beter inzicht te krijgen van de diefstal en de dieven, geven we - gebaseerd op onze hoger vermelde publicatie - de belangrijkste feiten weer.

Jef Van der Veken, Rechtvaardige Rechter, Gent, Sint-Baafskathedraal

Tijdens de nacht van 10-11 april 1934 werden twee panelen met als voorstelling St.-Jan-Baptist en de Rechtvaardige Rechters van Van Eyck's Lam Godsretabel uit de Vytkapel in de St.-Baafskathedraal gestolen.

Vanuit Antwerpen werd op 30 april 1934 een getypte brief, ondertekend D.U.A., verstuurd aan de Gentse bisschop. De schrijver vroeg als losgeld 90 biljetten van 10.000 Fr. en 10 biljetten van 1.000 Fr. voor de teruggave van de Rechtvaardige Rechters. Ter bewijsvoering zou hij het Johannespaneel terugbezorgen. De onderhandelingen zouden verder verlopen via advertenties in de krant La Dernière Heure, wat nadien ook gebeurde. Deze brief was getypt met

een Royal, een schrijfmachine met een opvallend klein lettertype. Arsène Goedertier, directeur van de Wetterense Tekenaacademie, had deze schrijfmachine bij Henri Ureel in de Gentse Vlaanderenstraat gehuurd onder de naam van Van Damme, woonachtig te Dendermonde voor 1500 Fr. Commissaris Antoon Luysterborg, werd belast met het onderzoek. Merkwaardig is dat niet in het begin, maar pas veel later een grondig onderzoek werd gevoerd i.v.m. deze schrijfmachine. In die periode was er maar een beperkt aantal winkels die schrijfmachines verkochten in Vlaanderen.

Na talrijke onderhandelingen werd een afspraak gemaakt om het losgeld te overhandigen in het huis van pastoor Meulepas van de Antwerpse St.-Laurentiusparochie aan de Marktgravenlei 95. Het Johannespaneel was inmiddels teruggegeven. Het werd gevonden in het depot van het bagagekantoor in het Noordstation te Brussel. Het losgeld werd op 14 juni 1934 om 16u 20 overhandigd. In plaats van het volledige losgeld zat in het pakje enkel 2 biljetten van 10.000 FR en 5 van 1.000 FR. en een briefje waarop stond dat het onmogelijk was om het bedrag bij elkaar te brengen. Zeer merkwaardig was dat de ontvanger die het losgeld kwam ophalen niet geschadwd of

gevolgd werd. In die periode waren er relatief nog zeer weinig auto's en in de stad reden deze amper 30km/u. Nadien zal blijken dat het ging om een taxi-chauffeur terwijl de eigenlijke dief in de taxi bleef wachten. Na talrijke onderhandelingen met de dief, nog steeds via La Dernière Heure (deze advertenties werden toch op één of andere manier bezorgd en betaald aan de krant), werd tussen 6 en 13 september door de overheid beslist om de zaak te stoppen. Gerechtigheid zou haar beloop nemen.

Twee maanden later op 25 november werd tijdens een toespraak in

Dendermonde Arsène Goedertier onwel. Merkwaaardig was dat Goedertier meteen wist dat hij ging sterven, daar hij aan de advocaat Joris de Vos meedeelde, dat hij de enige was die wist waar het gestolen paneel zich bevond. Hij eindigde met de woorden "...in mijn bureau ...schuifken ...kast...". Joris De Vos deelde dit mee aan Jozef Van Ginderachter, voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Dendermonde, en samen besloten ze zelf het onderzoek te voeren. Toen zij het bureau onderzochten waren de betreffende aanduidingen reeds verdwenen. Op 29 november werd Arsène Goedertier begraven en dezelfde dag overleed even plotseling Achiel de Swaef die eveneens in het complot zat. Ook Jozef Lievens, een derde betrokkene, werd die morgen plots ziek en overleed kort nadien op 2 maart 1935. De vraag die hier zich tevens stelt, was er geen verband tussen deze sterfgevallen en het beëindigen van de onderhandelingen of moet dit gezien worden als een toevallige samenloop van omstandigheden?

Daar het onderzoek van Jozef Van Ginderachter niets opleverde, werd op 27 december 1934 De Heem, procureur des Konings te Gent, op de hoogte gebracht. Commissaris Luysterborch stelde zonder succes te Wetteren een onderzoek in. Later beweerde de commissaris dat hij het gestolen paneel niet had kunnen terug vinden omdat Van Ginderachter hem laattijdig gewaarschuwd had.

Vrij vlug werd bij gebrek aan bewijzen op 2 maart 1937 de zaak van de diefstal van de Rechtvaardige Rechters onopgelost geklasseerd.

Vanaf 1938 begon Jozef Van der Veken aan de kopie van het gestolen paneel. In het begin kopieerde hij naar het paneel van de 16de eeuwse kopie van Michiel van Coxie. In 1938 werkte de restaurateur niet in de Vytkapel, maar in de nabij gelegen sacristie van de Gentse hoofdkerk. In vergelijking met het origineel bracht de kopiist bewust enkele veranderingen aan op de kopie die thans nog opgesteld is in het retabel: het gezicht van de achterste rechter kreeg de gelaatstreken van Leopold III; de ring die de tweede ruiter tussen de vingers had, ligt op de grond; de te grote boord van deze ruiter die het gelaat van de volgende rechter verborg, werd verkleind; bijkomstige versieringen werden veranderd, enz. In 1945 voltooide Van der Veken de kopie. Ondanks het staaltje van virtuositeit die Van der Veker leverde, bemerken we thans een duidelijk kleurverschil tussen de kopie en de andere panelen van het beneden register van het Lam Gods o.a. in de hemelpartij.

Tijdens recente debatten over het gestolen paneel werd reeds verscheidene malen verwezen naar het feit dat tijdens de tweede wereldoorlog het paneel van de Rechtvaardige Rechters herontdekt werd. Wat is hiervan waar?

In augustus 1941 werd de Duitse Oberleutenant Henri Koehn van de Militärverwaltungsrat Kunstschutz Abteilung aangesteld om een onderzoek in te stellen naar het gestolen paneel van het Lam Gods. Hitler beschouwde het gegeven (?) Gentse retabel als het bewijs van de onderdanigheid van de Vlamingen, en wilde het retabel opstellen in één van zijn optrekjes. Het probleem was dat er een paneel ontbrak, wat storend was. Na een onderzoek te Wetteren begon Koehn te zoeken naar het paneel in de Gentse hoofdkerk. De weduwe van Goedertier zou hem verklaard hebben, dat haar man kort na de diefstal gezegd had, dat de kathedraal de meest geschikte plaats was om het gestolen paneel te verbergen. In 1983 vermeldde Cels in zijn boek "De roof van de Rechtvaardige Rechters" dat een vrouw uit Brecht van een Duits militair, die bij de opzoeking betrokken was, vernomen had dat op het einde van 1941 Henri Koehn het gestolen paneel van de Rechtvaardige Rechters gevonden had in de kathedraal. Daar niemand het voordien ontdekt had, wilde de Oberleutenant het paneel in zijn schuilplaats laten zitten tot kort voor het transport ervan naar Duitsland. Toen Koehn het schilderij wilde tevoorschijn halen, stelde hij vast dat het opnieuw gestolen was. Die nalatigheid is Koehn duur komen te staan, want hij werd kort nadien naar het Oostfront gestuurd. Indien dit juist is, dan mag men aannemen dat de weduwe van Goedertier wel degelijk wist waar het paneel verstopt was en dit in tegenstelling tot haar verklaring aan Luysterborch.

Waren er omstandigheden (angst) die hierbij een rol hebben gespeeld, waardoor de weduwe geremd was om de waarheid te vertellen?

Cels verhaalt dat Leo De Kesel, vicaris-generaal van het bisdom Gent, het gestolen paneel met eigen ogen had gezien. Nadien bevestigde de vicaris-generaal aan mij persoonlijk dit verhaal. Indien het hoger vermelde verhaal juist is, is het zeer goed mogelijk dat De Kesel, die op 22 december 1941 benoemd werd tot erekanunnik, geholpen heeft bij het verdwijnen van het paneel uit de kathedraal. Het is zeer goed mogelijk dat hij, vanaf een veilige plek, het doen en het laten van de Duitsers heeft gade geslagen.

Indien we de hoger vermelde stelling volgen, waarvoor we behalve de verklaring van de vicaris-generaal geen enkele bewijsvoering voor hebben, dan gaat de gedachtegang naar een patriotistische daad die wilde voorkomen dat het paneel in handen van de Duitsers viel.

Hierbij willen we opmerken dat tijdens deze periode August De Schryver niet in België, laat staan te Gent verbleef. Samen met acht andere ministers was hij reeds in 1940 naar Frankrijk afgereisd. De exodus ging over Le Havre,

Rouen, Poitiers, Bordeaux en Vichy in onbezet Frankrijk. In het begin van 1941 contacteerde De Schryver vanuit Frankrijk Pierlot om zich bij de regering in Londen te kunnen vervoegen. Het duurde nog tot juli 1942 vooraleer hij er in slaagde Frankrijk te verlaten en via Spanje en Portugal Londen te bereiken. In Engeland aangekomen werd de vooroorlogse minister van Economische Zaken niet onmiddellijk opgenomen in de regering in ballingschap. In oktober 1942 kreeg hij van Pierlot de opdracht om samen met de Belgische ambassadeur, de oud-premier G. Theunis, met Amerika te onderhandelen over problemen en overeenkomsten van financieel-economische aard. Na vijf maanden keerde De Schryver even naar Londen terug, maar van maart tot einde april 1943 volbracht hij een nieuwe missie in de Verenigde Staten.

In 1963 meende een Brugs inspecteur, gebaseerd op de brieven van Goedertier, te weten waar het Lam Gods zich bevond, nl. in de Gentse kathedraal. Door tussenkomst van Théo Lefèvre wou hij een onderzoek laten instellen in de kathedraal. Opvallend was dat dit onderzoek verhinderd werd door de tussenkomst van Leo De Kesel.

De vraag blijft hier nog steeds op welke manier de link kan gelegd worden met Parijs en het Louvre?

Op 23 november 1971 verscheen in de “Knack” het artikel “De man die het geheim van het gestolen paneel in handen had”. Hierin werd gesteld dat Monseigneur De Kesel, het paneel de Rechtvaardige Rechters in 1941 voor de neus van Oberleutnant Koehn uit zijn schuilplaats kon laten verdwijnen. Het zat verborgen onder de trappen die leiden naar het hoogkoor, dat alleen te bereiken was via de crypte. Nu berustte het paneel in een kluis van een museum in Parijs, waarover Max Winders meer kon vertellen. Max Winders was tijdens de tweede wereldoorlog belast met de conservatie van de Belgische kunstschatten in Frankrijk. Hier past het verhaal van De Ridder die verhaalt dat het Louvre een kleurenfoto bezit van het gestolen paneel. Kort na de oorlog had Winders koning Leopold III persoonlijk op de hoogte gebracht van de verblijfplaats van het gestolen paneel. Volgens Winders zou de vorst hierop geantwoord hebben dat dit kon wachten, daar er toen belangrijke zaken op orde gesteld moesten worden. Op dat ogenblik woedde de koningskwestie volop.

Was dit interview een laatste poging van een oude man die voor zijn dood nog zijn geheim wilde bekend maken? Max Winders overleed op 9 oktober 1982

te Antwerpen.

Op dat ogenblik werd zijn verhaal afgedaan als iemand die nog eens in de belangstelling wilde komen en er ook in geslaagd was. Wie was die persoon, over wie weinig terug te vinden is? Tijdens zijn leven werd deze man overladen met eretitels. Hij was een zeer goede vriend van het koningshuis. Reeds tijdens de eerste wereldoorlog had hij zich verdienstelijk gemaakt door het goud van de Nationale bank en de Koninklijke familie in veiligheid te brengen. Naast tal van vooraanstaande functies in het Antwerps culturele leven was hij tevens lid van de Académie Française, uitzonderlijk voor een buitenlander.

Als wij deze gegevens aanvaarden dan moeten we het gestolen paneel van de Rechtvaardige Rechters niet zoeken bij een eerbare Gentse familie, die reeds een grote verdienste heeft inzake het behoud van Gents kunstpatrimonium, maar in de Franse hoofdstad waar het onderzoek een aanvang kan nemen bij het Louvre.

Rudy van Elslande

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE N° 275

Op 5 December 1902 stelde Armand Heins in de rubriek "Schilderijen - Schilderijmuseum, n° 120 - XVIIe eeuw" in het Frans een fiche op over

Sint-Hyacinth en de Maagd, door N. Liemaeckere.

Het onderwerp van dit groot doek (3,10 x 1,90) slaat op de woorden van de Maagd aan Hyacinth geschreven op een vlottend vaantje dat gehouden wordt

door drie engelen "*Verblijdt u lieven zoon Hyacinth, wat ghij van mijn zoon verzoekt sult ghij door mij verkrijgen*". Deze garantie dat hij zal verhoord worden, werd aan onze heilige gegeven op de dag van Maria-Hemelvaart in een droombeeld waarmee hij begunstigd was (1).

De schilder heeft deze voor-spraak op een zeer gelukkige wijze voorgesteld: rechts op de achtergrond, binnen, nabij een schouw, een zieke die omringd wordt door vrouwen, aanschouwt biddend de verschijning van Sint-Hyacinth die haar de Eucharistie toont. Op de voorgrond is de heilige in het habijt van de Dominicanen, neergekniel met open armen en draait het hoofd naar de Maagd op een troon gezeten in de wolken. Deze laatste waarvan de rechterhand naar de hemel geheven is, de linker reikt

naar de heilige met zijn gouden scepter. Het hoofd van de Maagd is versierd met een diadeem, een wijde witte mantel met een gouden gesp valt met tal-

rijke plooiën over een blauw kleed. Rondom haar in een warboel van kleuren, in een charmante houding, zingen engelen die zich begeleiden met muziekinstrumenten.

Het uiterlijk van de Maagd wijst op een echte zorg voor de realiteit en de grote gelijkenis met hoofden van dezelfde figuren in de werken weergegeven op de fiches 35, 274 en 276 laten toe te denken dat de schilder dikwijls het zelfde model liet poseren, misschien zijn vrouw. Hetzelfde geldt voor de kinderkoppen die overal in deze werken een uitgesproken familiaal air vertonen, wat er ons toebrengt te denken dat de kinderen van de schilder hem inspireerden in al zijn composities. Hij geeft hen een zeer bijzondere glimlach en men ziet dat hij er genoeg in scheidt zijn doeken ermee te versieren.

De werken van Roose hebben een charmante gemoedelijkheid. Niets conventioneels in de houdingen en het streven naar realiteit, en met kalme ongedwongen penseelstreken geeft hij bevalligheid aan zijn modellen.

Dit doek is waarschijnlijk uitgevoerd voor de oude Dominicanenkerk waar een altaar gewijd was aan Sint-Hyacinth en waarvan de paters de relikwieën bezaten. Het is vermeld onder het N° 340 in de lijst van de schilderijen die samengebracht werd in de bewaarplaats van Baudeloo in 1797 (2).

Noten

(1) Ch. Carlier: *Caractéristiques des Saints* (Paris 1867), t. 1, p. 112.

(2) Ch. Piot: *Rapport sur les tableaux enlevés à la Belgique en 1794* (Bruxelles 1883, p. 206.

MINDER BEKENDE EN/OF VERDWENEN LOCATIES IN GENT

Interneringscentrum, Wollestraat.

Zodra de Duitsers in september 1944 vertrokken waren en Gent bevrijd werd, kwamen de mensen naar buiten om te feesten, maar al evenzeer om hun jarenlange opgekropte haat tegen de moffenmeiden, de zwarten en de collaborateurs bot te vieren. Vermits er geen verantwoordelijke instanties waren om de orde te handhaven, werden de straten en huizen afgeschuimd op zoek naar “zwarten” op wie ze hun woede konden koelen. Deuren werden ingebeukt, alles werd kort en klein geslagen of door de vensters op straat gegooid en in brand gestoken. Veel werd gewoon gestolen. Bejaarden noch kinderen werden gespaard. Achtergebleven vrouwen werden dikwijls het zwaarst aangepakt. Als ze geluk hadden werden ze enkel publiek kaal geschoren en werd hun hoofd met hete pek beklad met hakenkruisen. Maar veelal gebeurde er erger: ze werden geslagen, brandende sigaretten werden op hun borsten uitgedrukt,

De inboedel werd op straat gegooid. Overpoortstraat.

Kaalscheren en erger. Het gebeurde ook in de ons omringende landen.

Aangehouden en kaalgeschoren meisjes en vrouwen september '44.

geweerlopen of andere voorwerpen werden in de geslachtsdelen gestoken, niet zelden werden ze herhaaldelijk verkracht. Gebruikelijk was het “spitsroeden lopen”: de gevangene werd door twee rijen scheldende en stompende toeschouwers geleid. In Antwerpen werden vooral mannen, maar ook vrouwen, opgesloten in de leeuwenkooien van de dierentuin.

In de Wollestraat waren er in de jaren 1870 drie textielfabrieken: nr. 20 de vlasspinnerij van Desmet & Dhanis; nr. 32 de vlasspinnerij van Surmont (vermoord in 1875) - Raick; nr. 62 de ververij van zijde van weduwe F. Desmet. Het interneringscentrum in de Wollestraat ging open in november 1944. Het had een capaciteit van 1.650 personen: 1.100 mannen en 550 vrouwen. Die capaciteit werd ver overschreden. Op 15 maart 1946 verbleven er nog 180 vrouwen en 217 mannen. Het centrum werd op 31 mei 1946 gesloten. De nog overblijvende gedetineerden werden naar Lokeren overgebracht; de vrouwen werden vrijgelaten of in de gevangenis gestoken.

“Het aantal aanhoudingen van verdachten liep zo hoog op, dat de gevangenis in de Nieuwe Wandeling overbevolkt geraakte en een verlaten textielfabriek in de Wollestraat als bewaarplaats werd ingericht”. (Johan Van Nieuwenhuysse: Gent in de oorlogsjaren 1940-1945).

In de Wollestraat liepen de ratten vrij rond. Alle ruiten waren stukgeslagen. Het gebouw was door de gezondheidsdienst afgekeurd omdat het te ongezond was om er in te werken. We kregen 150 gr. brood per dag. ‘s Middags kregen we aardappelen in de schil gekookt en dan werd dat gestampt. De koffie was gekleurd water met kamfer in. We kregen één keer sardines. Wat we zeer erg vonden was, dat we ons samen met andere vrouwen moesten wassen. In die tijd was dat verschrikkelijk. Het was bijna zonde je in tegenwoordigheid van anderen te wassen” (een vrouwelijke gedetineerde in: H. De Bleecker-Ingelaere).

Berucht was het interneringskamp in de Wollestraat (thans Warandestraat, zijstraat van de Dampoortstraat) te Gent, waar op zeker ogenblik 4.500 mannen en 1.500 vrouwen opgesloten zaten. Vooral in september-oktober 1944 (bevrijding) en mei 1945 (einde oorlog en bekendmaking concentratiekampen) kende men hoge golven van interneringen. De gedetineerden werden er ook mishandeld: ze moesten uren met de armen in de hoogte staan; sommigen werden verplicht elkaar tot bloedens toe te slaan. Op het middenplein stond een hondenkooi waar een SS'er in lag. Om het kwartier moest hij blaffen en water uit het bakje oplikken, net al een hond. De bewakers waren hoofdzakelijk ongeschoolde (33%) en geschoolde arbeiders (35%).

Men heeft de vrouwen moeten interneren in een verlaten fabriek in Gent. Een hondertal van de geïnterneerde vrouwen is opgenomen in de gevangenis. Maar men heeft geen vrouwelijk personeel voor de binnendienst, zodanig dat

de binnenwacht wordt betrokken door mannen van het verzet. Dat veroorzaakt talrijke ongemakken. (F.L. Ganshof, Brussel, 13 oktober 1944).

Over het interneringskamp van Sint-Kruis-Brugge meldde hoofdgeneesheer Vanden Weghe op 4 december 1944 dat van de zowat 3.000 opgesloten en 1.100 nog geen beddenzak hadden, dat velen niet over dekens beschikten, dat er geen verwarming was, dat de latrines geregeld overtroonden, dat er 3 gevallen van typhus en 21 van paratyphus waren en dat bijna 500 geïnterneerden aan dysenterie leden. We kunnen ons voorstellen dat het met de gezondheidstoestand van de geïnterneerden in Gent niet beter was gesteld.

Er was in Oost-Vlaanderen ook een groot interneringscentrum te Lokeren. De meeste geïnterneerden, 43%, kwamen uit het arrondissement Gent. Daar waren eind 1946 nog altijd 1.765 incivieken opgesloten. In november 1947 werd het centrum gesloten.

Een man die ik heel goed gekend heb, heeft in de Wollestraat vastgezeten. Hij had tijdens de oorlog zijn sympathie voor het IIIe Reich en zijn leiders niet onder stoelen of banken gestoken. Hij had foto's van Göring en Goebbels in zijn eetkamer opgehangen. Hij bezat zelfs een plaasteren kop van Hitler. Hij moet duistere handeltjes hebben gedreven: hij bezat een paard, een sjees en een auto. Jaren later had hij nog steeds een heel pak platen met Duitse marslieders. En ik heb ook de man gekend die 's nachts hakenkruisen op zijn deur en gevel is gaan schilderen. Die was drie jaar in Duitsland verplicht tewerkgesteld geweest.

Merkwaardig is wel dat de rol van de Wollestraat tijdens de repressie bij jongere, maar ook oudere generaties Gentenaars totaal ongekend is.

Het archief van het Interneringscentrum Wollestraat (personendossiers) te Gent, 1944-1946, is naar het Rijksarchief te Beveren overgebracht.

Literatuur

Johan Van Nieuwenhuysse, Gent in de oorlogsjaren 1940-1945, boek bij de gelijknamige tentoonstelling in het Museum Arnold vander Haeghen, 1985.

H. De Bleecker-Ingelaere, Vrouwen in de repressie 1944-1945, Gent 1985.

G. De Bock, Incivisme en repressie, een onderzoek in de vrouwenafdeling van het interneringscentrum te Gent, 1946.

L. Huyse en S. Dhondt, Onverwerkt verleden. Collaboratie en repressie in België 1942-1952, 1991.

W. Pauwels, De Bevrijdingsdagen van 1944, 1994.

B. Rzoska, "Zij komen allen aan de beurt, de zwarten". Het interneringscentrum Lokeren 1944-1947, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, RUG, 1996.

J. Baert en J. Buyck, Inventaris van het archief van het interneringscentrum te Gent 1944-1946, Brussel 1999.

M. Verschooris, Wachten op de maan van mei, 2000.

Daniël Van Ryssel

KAREL II

Op de vreemdeling die in de lentedagen van 1666, langs de Brugsevaart, te Gent aankwam, goed geluimd en opgemonterd door de heerlijke spijzen en dranken die de faam van de beruchte Bargie of trekschuit, ver over 's lands grenzen hadden verkond, moet onze stad wel een allerbeste indruk hebben gemaakt. Overal was men naarstig aan het werken om van de Inhuldiging van de nieuwe vorst, een van de meest pompeuze spektakels te maken die Gent ooit gekend had, alsof men maar het goud met volle emmers in de stadskas te putten had.

De mensen liepen met een brede glimlach door de straten, op voorhand verlekkerd op de feestelijkheden die einde april begin mei zouden plaats vinden, en meer nog omdat zij nu sedert een paar jaren vrede, rust en een zekere vorm van voorspoed kenden.

Zij hadden zo lang geleefd in ellende, in voortdurende alarmtoestand en nu, sinds de Vrede van de Pyreneën in 1660 een einde had gesteld aan de bloedige oorlog tussen Spanje en Frankrijk, andermaal grotendeels in onze gewesten uitgevochten, konden zij opnieuw wat vrijer gaan ademen.

De handel met het buitenland neemt toe, de lakennijverheid kent een opbeurende opflukking, kunstenaars als Gaspard de Craeyer komen zich te Gent verstigen hetgeen wijst op welstand en weelde.

Nieuwe huizen worden gebouwd, zelfs prachtige gevels als deze van de Vier Gekroonden in de Ketelvest, men plant een regelmatige dienst tussen Gent en Brussel, de Brugsevaart wordt verdiept, de stad laat een nieuw klokenspel gieten door de vermaarde Pieter Hermony. Het is natuurlijk geen terugkeer tot de weeldeperiode ten tijde van de Bourgondische hertogen, doch al die tekens en initiatieven wijzen op een progressieve terugkeer van hetgeen de mensen 's avonds bij de haard, de goede oude tijd noemen.

Het stadsbestuur heeft de zaken groots opgevat. Wanneer in 1665 Filips IV, koning van Spanje en dus ook graaf van Vlaanderen, sterft en opgevolgd wordt door een vierjarig kind, dat onder de naam Karel II, symbolisch de Spaanse troon beklimt, wil het stadsbestuur, van de Blijde Intrede, die traditiegetrouw in de hoofdstad van het Graafschap zal moeten doorgaan, iets enigs maken, het bewijs dat op gebied van kunst, praal en pracht Gent niet bereid is zijn scepter af te staan.

Niemand kon toen vermoeden dat de weken en maanden die toen zo rustig en zo gelukkig verliepen, slechts een plekje blauwe hemel waren tussen twee onweerswolken in en dat het land dra opnieuw het verschrikkelijke oorlogs-

wee, de roof en de vreemde bezetting zou kennen. Voor Lodewijk XIV zou het overlijden van Filips IV, met wiens dochter Maria Theresia hij gehuwd was, een voorwendsel worden om krachtens het zg. devolutierecht, aanspraken te laten gelden op de Spaanse Nederlanden. Dat wist men toen enkel in de omgeving van de zonnekoning en zelfs de nochtans goed ingelichte Francisco de Castel Rodrigo, sedert 1664 gouverneur-generaal der Nederlanden, had er door zijn inlichtingsdiensten nog geen de minste echo geen van opgevangen. Hetgeen hij wel opving, was een delegatie van de geestelijkheid en van de leden van de Staten van Vlaanderen die hem verzochten, zo spoedig mogelijk naar Gent te komen om er in naam van zijn heer en meester, de jeugdige koning Karel, de gebruikelijke eed tijdens de even gebruikelijke Blijde Intrede, te komen afleggen.

De Spanjaarden hadden er ten ander belang bij, deze plechtigheid niet langer uit te stellen, want onze gewesten hadden er wellicht een voorwendsel in gevonden om de subsidies welke de Spaanse regering regelmatig moest aanvragen, te weigeren. In gemeen overleg werd dan ook beslist dat de Inhuldiging begin mei op de Vrijdagmarkt te Gent, zou doorgaan.

Inhuldigingen zaten toen vastgeroest in een eeuwenoud protocol dat met eenieders rechten en voorrechten rekening moest houden. De somptuositeit van de plechtigheid hing dan ook enkel af van het decor, het aantal deelnemers, de spijzen en dranken bij de ontvangsten en de versiering van de stad.

De koningen kwamen omzeggens nooit in hoogsteigen persoon de plechtigheid bijwonen. Zij vaardigden daartoe gewoonlijk de gouverneur-generaal af die dan, in naam van de vorst, de gebruikelijke eed als graaf van Vlaanderen kwam afleggen.

Francisco de Moura y Cortereal, markies van Castel-Rodrigo, en zoon van een vroegere landvoogd der Nederlanden, deed op 30 april 1666 in de voormiddag, bij het luiden van alle klokken en de traditionele kanonschoten, zijn intrede in de stad en stapte af in het prachtig hotel van Filips Volckaert, heer van Welden, op de hoek van de Kouter en de Korte Meer, huis dat nadien het hotel Limnander werd. De geestelijkheid en de vier leden van Vlaanderen kwamen hem aldaar begroeten, zoals het gebruik het wilde.

De protocolaire en andere ontvangsten namen een ganse dag in beslag. Op 2 mei grepen door de bevolking en de stadsoverheden lang voorbereide en verbeide plechtigheden plaats.

Om 8 uur 's morgens waren alle geestelijke, burgerlijke en militaire overheden van stad en graafschap in de binnenkoer van het Sint-Sebastiaansgild bijeengekomen om de vertegenwoordigers van Karel II stoetsgewijze naar de Sint-Pietersabdij te begeleiden, waar steeds het eerste deel van het programma moest worden afgewerkt.

De koninklijke erewacht bestaande uit 150 in het rood uitgedoste ruiters, met bourgondisch kruis, en allen op grijze paarden, openden de stoet. Volgen dan de hoogbaljuw, Jan-Bapist della Faille, met de grote standaard van Vlaanderen, de gedeputeerden van de Vlaamse steden, de adel in schitterend gewaad, de wapenherauten, de prinsen, hertogen, graven en andere hoogwaardigheidsbekleders van het Hof.

Het was een schitterende cavalcade, zoals men er in jaren geen meer gezien had in de Arteveldestad, die statig en plechtig de richting van de St.-Pietersabdij insloeg. Aan de Ketelpoort, grens van het grondgebied van de abdij, werden de notabelen verwelkomd door de wet van St-Pieters, dit waren de baljuw en de schepenen (de abdij had haar eigen bestuur en jurisdictie);

Aan de ingang van de kerk werd Francisco de Castel-Rodrigo toegesproken door de abt, omringd van alle monniken en pastoors.

Men liet de landvoogd de relikwie van het H. Kruis kussen, waarna de vertegenwoordiger van Karel II de kerk, langs een reusachtige triomfboog binnentrad. Tijdens de H. Mis, bij de Offerande, zoals opgelegd door het protocol, schonk de landvoogd de abt drie goudstukken en een stuk goudlaken, 12 ellen lang; pas daarna overhandigde de abt hem de koninklijke degen.

Dit betekende dat de landvoogd in naam van de koning, de gebruikelijke eed, met de hand op het Evangelieboek, moest afleggen: “Ick Carel door Godts gratie Coninch van Spaenien... grave van Vlaenderen... belove en de sweere, dat ick in mijne compste ende successie van dit landt ende Graefschap van Vlaenderen, sal bewaeren, als eenen goeden ghetrouwen ende oppersten Beschermer ofte Advocaet ende eersten bewaerder, wel ende ghetrouwelyck, teghen ende tot een jeder, alle de Privilegien, vryicheden, franciesen, gehewoonten, usagien, goederen, pessessien, personen, ondersaeten, ende Huyslieden van dese Kercke van St-Pieters in de Blandinberghe van myn voorsaeten ghesticht. Soo moet wy Godt helpen ende alle de Heylighen wiens Lichaemen hier rusten, ende alle de Heylighen des Paradijs”.

De abt van St.-Pieters, Amandus Hovelynck, die wist dat de stad geen kosten had gespaard om van deze Inhuldiging een fantastisch spektakel te maken, had van zijn kant alles in het werk gesteld om, ook in zijn abbatiaal domein, de plechtigheid te doen uitgroeien tot een grandioos schouwspel. De triomfboog bij de ingang, de schilderijen in de kerk vormen een passend decor. Uit alle hoeken van Vlaanderen had hij de beste zangers ontboden om de H. Mis op te luisteren: “In de voorseyde Kercke wierdt bij den Prelaet ghedaen een Solemnele Misse, met Hemelse Musicque ten dele ontleent vande principaelste nabuerighe steden van waer de voornaemste Musiciens ontboden waeren.” Na de hemelse muziek, moest ook aan de maag van de genodigden worden gedacht, die vroeg uit de veren waren gesprongen om reeds om 8 uur de ver-

zamelpplaats op de Kouter te vervoegen. De keuken van de monniken van de St.-Pietersabdij was gans Vlaanderen door bekend als de beste en de fijnste zowel wat de spijzen als wat de dranken betreft en het banket dat de abt zijn hoge gasten aanbood, zal dan ook voor allen een waar festijn zijn geweest. Terwijl borden en glazen gevuld en geledigd werden, voerden de leerlingen van de Paters Jezuïeten in het latijn een toneelstuk op doch wij menen wel dat het Latijn minder heerlijk in de oren van de genodigden zal geklonken hebben dan de wijn van de vermaarde abdijkerder in de kostbare glazen...

Mensen van onze snackbargeneratie zou men waarschijnlijk met een taxi huiswaarts moeten voeren indien zij de helft of het derde van hetgeen de genodigden, in de XVIIe eeuw, in de Sint-Pietersabdij, op hun bord en in hun glazen kregen. Wij kennen het menu niet van het "ontbijt" dat de abt zijn hoge gasten na de plechtigheid in de abbatiale kerk aanbood, doch het zal wel in de lijn van de gevestigde traditie zijn geweest en wij weten b.v. dat enkele jaren later in 1681, bij de mijtering van de nieuwe abt, niet minder van 28 verschillende gerechten op de spijskaart voorkwamen! Onze voorouders speelden dit allemaal even vlug binnen als onze moderne dactylos een paar belegde broodjes, en zij vervolgden dan ook even fris en opgeruimd hun tocht door de stad, op weg naar nieuwe spektakels en banketten.

In een hels lawaai van kanonnen, klokken, pauken, trompetten, trommels en schalmeien begaf de stoet zich, midden een enthousiast wuivende massa mensen, langs de Sint-Pietersnieuwstaat, de Kalanderberg, de Kruisstraat, naar de hoofdkerk, waar de overheden opgewacht werden door het voltallige kapittel van Sint-Baafs.

Ook hier mocht geen duimbreed afgeweken worden van het eeuwenoud ceremonieel: de landvoogd nam plaats op een troon in het koor, beloofde er, in naam van de vierjarige koning, de rechten en voorrechten van de geestelijkheid en van de Staten van Vlaanderen te zullen eerbiedigen en om aan het volk het "hoorbaar" bewijs te leveren dat hij bezit nam van de provincie, liet hij driemaal het klokje luiden dat aan het baldakijn hing. Jan Baers, eeste pensionaris van de stad, legde een korte speech af waarna een plechtig Te Deum werd gezongen.

De afstand naar de Vrijdagmarkt was te kort om alle kijklustigen gelegenheid te geven de stoet in ogenschouw te nemen. Men trok dan ook langs de St.-Janstraat, de Kalanderberg, de Kouter, Zonnestraat, Veldstraat, Koornmarkt en Lange Munt, met veel muziek en getrommel naar de Vrijdagmarkt, waar duizenden mensen uit Gent en omliggende steden en dorpen zich sedert de ochtenduren verdrongen om het enig schouwspel te kunnen bewonderen. Het was iets enigs. Op het marktplein hadden de stadsoverheden een reusachtig podi-

um laten optimmeren, zo rijk en somptueus versierd, dat het al hetgeen men tot dan toe uitgedacht had bij vroegere Inhuldigingen, overschaduwde: “Hier stont eenen superben ende magnificquen Theatre, verre overtreffende in groote ende conste alle de machines hier vooren gevoert, de welcke van de voornaemste Meesters gheoordeelt is geweest, een mirakel van Architecture te wesen”.

De afmetingen waren indrukwekkend: 160 voet breed, 120 voet hoog! In zeven arcaden en bogen verdeeld, wekte het reusachtig ensemble een ganse brok geschiedenis van onze gewesten op: in de middelste boog prijkte het portret van de roemrijkste voorganger van de jonge vorst, Keizer Karel, met de gekende spreuk “Nec plus ultra”. In de andere bogen zag men o.a. de portretten van Filips de Goede, Filips II, Maximiliaan I en aartshertog Albrecht, zovele roemrijke voorzaten van de kleine Karel II. In de uiterste bogen las men latijnse chronogrammen.

Boven het verhoog had men in een tover van arabesken en versieringsmotieven het portret van de jeugdige monarch aangebracht, gezeten op een troon tussen zijn afgestorven vader Filips IV, en zijn moeder, de koningin-regentes Anna-Maria.

Het geheel was somptueus, doch het overtrof in kleur en pracht al hetgeen de Gentenaren ooit hadden gezien, toen de overheden in hun pralerige klederdracht, op het verhoog plaats genomen hadden: meer dan honderd prinsen, bisschoppen, prelaten, abten, ridders, schepenen, magistraten, allen in schitterend ambtsgewaad en feestdos vormden een enig kleurfeestijn voor de duizendkoppige massa die haar vreugde in onophoudende toejuichingen en kreten uitgalmde.

Nooit had de hoofdstad van Vlaanderen en de Vrijdagmarkt een zo rijk en verscheiden spektakel geboden: militaire uniformen, uniformen van het Gulden Vlies en andere ridderorden, fonkelende gewaden van tientallen prelaten, de enigmooie kledijen van de Spanjaarden van de baljuwen, schepenen, van baronnen, ridders, magistraten en andere hoogwaardigheidsbekleders, het rood, purper, geel, blauw en groen van erewacht, officieren, ruiters en soldaten, de bonte klederdracht van die duizenden op hun paasbest uitgedoste kijklustigen, de historische Vrijdagmarkt een allerheerlijkste feestboel.

Een ooggetuige schreef dan ook terecht dat het reusachtig podium op een gouden berg geleek. Aan alle vensters van de houten gevels van de Markt hingen kostbare vaandels en tapijten die het ensemble met hun kleurenweelde omzoomden.

Goud, fluweel, kant, zijde, vederen: nooit had Gent zoiets meegemaakt en de vreemde bezoeker moet wel gedacht hebben dat Gent op dat ogenblik de rijkste stad van Europa was. Ook de menigte ging in die feestelijke atmosfeer op,

vergat een ogenblik al hetgeen zij in jaren had geleden en afgezien. Vandaag was het feest, een terugkeer tot de oude glorie en trots, tot de heerlijkste dagen van het Fiere Gent.

Men luisterde nauwelijks naar de traditionele eedaflegging, want het spektakel was er geheel voor het oog en het hart, niet voor het oor, en nochtans steeg er bij het einde van de plechtigheid, een geweldige vreugdekreet op van de massa, toen de wapenheraut luidkeels het Leve koning Karel, leve Karel, graaf van Vlaanderen, uitriep.

Op hetzelfde ogenblik liet de landvoogd naar eeuwenoud gebruik, een grote hoeveelheid goud- en zilverstukken in de menigte werpen, hetgeen aanleiding gaf tot de zich bij elke Inhuldiging herhalende vechtpartijen, om een stuk te bemachtigen of aan zijn gebuur te ontrukken, doch orde en rust keerden terug toen de overheden het podium verlieten om zich langs de Kammerstraat, de Zandberg en de Hoogpoort naar het Stadhuis te begeven.

Het ontbijt van de St.-Pietersabdij was bij de meeste al lang verteerd toen zij in de ruime zalen van het Stadhuis voor de tweede maal aan tafel gingen plaats nemen, en opnieuw werd het een banket van lik mijn lippen: “Een seer treffelycke ende konincklycke maelyt, inde welcke te vinden was alle ‘t gheene dat de nature ende kost in materie van spijs ende dranck voorts heeft kunnen brenghen, ende op dat alle de sinnen hun vermaeck souden hebben, soo wiert ‘t ghehoor van de ghenoodde gherecreert met een charmante musicq ter wijlen dat den smaeck met spijs ende dranck vermaeckt wierden”.

Alsof die schitterende ontvangst nog niet voldoende was, boden de stedelijke overheden aan de landvoogd nog een aantal kostbare zilveren en andere geschenken aan, o.m. een zilveren kruik met kom ter waarde van 2.000 gulden.

De blijkbaar vermoeide markies de Castel-Rodrigo werd met zijn koets naar het Hotel van de Heer van Welden op de Kouter door erewacht en overheden begeleid.

De andere genodigden sprongen te paard, alsof zij maar een voorgerechtje te slikken hadden gekregen.

Een toverachtig vuurwerk op de Kouter afgeschoten, en een algemene verlichting van de stad, besloten deze indrukwekkende plechtigheden.

Het was allemaal zo verrukkelijk mooi geweest dat het stadsbestuur niet wilde dat het na één dag als een kaars zou uitdoven: het nageslacht zou de herinnering moeten bewaren aan een zo groots praalvertoon. De Brussels schilder Duchastel, een van de beste leerlingen van David Teniers, kreeg de delicate opdracht de plechtigheid op de Vrijdagmarkt met het penseel te vereeuwigen. Duchastel wist zich tot eenieders voldoening van zijn taak te kwijten. Het werd een doek van reusachtige afmetingen, 5,35 m op 3,35 m met een dui-

zendtal figuren. Alle personages die aan de plechtigheid deelnamen zijn trouw weergegeven en zijn ware portretten. De schikking van de compositie, de gelijkens van de uitgebeelde overheden, de levendigheid en beweging van het ensemble, de voornaamheid van tekening en coloriet maken van dit schilderij het meesterwerk van François Duchastel.

Het versierde lange tijd de Cavalcadezaal van het Stadhuis, belandde nadien in de verzamelingen van het Museum voor Schone Kunsten en prijkt thans, sedert een paar jaren, in een beter aangepast kader, de grote 1715-zaal van het Bylokemuseum. Het was en blijft een heugelijke herinnering aan een van de feërieke Inhuldigingsplechtigheden in de hoofdstad van het Graafschap.

Pierre Kluyskens

NIEUWE TIJDEN, ANDERE ZEDEN...

VOOR U VERZAMELD UIT 31600 EDITIES VAN DE GAZETTE VAN GENT

4 juni 1821

Het voorwerp van alle gesprekken is de verbeeldingsloze rasheid waarmee de overtocht van Brussel naar Gent is geschied met een diligentie bespannen met vier paarden.

De heer Seghers, één van de aannemers, was verleden vrijdag om twaalf uur precies uit Brussel vertrokken en vijf minuten na drie uur op de Kouter binnen deze stad, aldus na de weg te hebben afgelegd in de tijd van drie uren, hetwelk ongeloofbaar is en nochtans de waarheid is.

Zijne Excellentie de gouverneur van deze provincie werd hiervan onderricht en heeft hem bij brief van 2 dezer verboden van voortaan met zulk een grote spoed de weg af te rijden en daartoe de tijd te gebruiken zoals het bij zijn octrooi is vastgesteld.

16 februari 1839

Marie de Miere, verkoopster van maccarons en spekken, in staat van dronkenschap zijnde, is eergisteren aan het uiteinde van de Veerstraat in de grep gevallen en in de modder verstikt.

26 november 1848

De inwoners van de Veldstraat klagen over de veelvuldige, ontuchtige vrouwenlieden die 's avonds de straat belegeren, post vatten op de plankieren en aldaar de schaamtelooste gesprekken houden.

Het is namelijk van de hoek aan de Hoornstraat tot verder naar het Recolettenplein dat men die beklotte nymphen aantreft. Zij bepalen zich niet alleen met de voorbijgaande manspersonen na te roepen, maar jagen de damen van voor de tribunen der magazijnen en de winkeljuffers uit hun kantoor door hun wulpse praat.

19 november 1852

De kapiteins van de op de Mississipi varende stoomboten gebruiken geen negers tot stoker omdat wanneer de ketel springt, en dat gebeurt niet zelden, niet alleen de neger, maar ook de grote som welke hij heeft gekost, verloren gaat.

Een Belg of andere blanke komt goedkoper uit. Men geeft hem een dollar daags en wanneer hij in de lucht vliegt schiet men alleen het daggeld er bij in.

17 september 1864

Men beweert dat het post-scriptum van een vrouwenbrief altijd het gewichtigste deel van de inhoud is...

27 november 1870

Honderd jaar geleden kondigde het parlement van Parijs de volgende akte af: “De vrouw die in de banden des huwelijks eenen mannenlijken onderdaan van zijne Majesteit zal gelokt hebben door roodsel, blanketsel, reukwerk, kunsttanden, valsche haren, opvulsel, ijzeren keurslijven, rokken met hoepels, schoenen met hooge hieltes en valsche heupen, zal vervolgd worden voor tooverij en het huwelijk zal verbroken als onwettig”.

Indien deze act in onze dagen nog kracht van wet had, dan zouden de rechtbanken meer zagezegde toverheksen dan dieven te vonnissen hebben want vele van onze tegenwoordige vrouwtjes gebruiken die middeltjes om zich schoon te maken!

4 juli 1872

Al de lieve dames die het volstrekt nodig oordelen om een massa vals haar te dragen waarboven een hoed met verscheidene verdiepingen gebouwd wordt en dit monument volledigen met hopen bloemen en lentegroen, groot genoeg om een ganse veestal te spijzen, worden zeer beleeflijk verzocht, wanneer zij in de schouwburg zijn, van achter op hun coiffuur ook het libretto of de partituur van het gespeelde stuk te steken, opdat de heren, die achter haar zitten, toch iets zouden weten van hetgene op het toneel gebeurt.

15 februari 1875

Wij hebben er reeds dikwijls over geschreven en onze verontwaardiging over uitgedrukt en zullen niet ophouden het te doen zolang de politie geen maatregelen neemt om de schandelijke aanslag tegen de zeden, die gedurende de karnavaldagen ongestraft gepleegd worden te beletten.

Wij willen spreken over het zingen van walgelijk slechte liedjes langs de straten. Dit jaar is het alle palen te buiten gegaan en als het zo voort duurt zullen alle treffelijke vrouwen en jonge dochters voortaan de karnavaldagen niet meer kunnen uitgaan, want elk ogenblik worden hun kiese en kuise gevoelens gekrenkt door de onzedelijke liedjes.

Elk ogenblik zijn zij blootgesteld aan het horen van dingen die haar doen blozen. De politie zou de zangers van slechte straatliederen moeten vervolgen. Enige voorbeelden zouden weldra voldoende zijn om een einde te stellen aan het feit waarover alle treffelijke lieden terecht klagen.

Dat men zinge en dat men zich vermake, daar hebben wij niets op tegen, maar dat het ten minste op een deftige wijze zij.

27 oktober 1883

De heropening der leergangen aan onze hogescholen heeft aan de rectoren van die inrichtingen gelegenheid verschaft om enige belangrijke punten te behandelen. Onder andere één van onmiddellijk en praktisch belang: het hoger onderricht der vrouwen.

De toelating tot onze inrichtingen van hoger onderwijs acht prof. Huxly met vele anderen een wezenlijke omwenteling in ons schoolwezen. Twee landen hebben het voorbeeld gegeven tot die hervorming: Engeland en de Verenigde Staten van Noord-Amerika.

In ons land groeit het getal der vrouwelijke leerlingen met snelheid aan. Gent heeft dit jaar voor de eerste maal een vrouwelijke student in de natuurwetenschappen gehad. Brussel telde zeven vrouwelijke studenten: vijf in de natuurkundige wetenschappen, één in de artseneijkunde en één in de wijsbegeerte.

Een afzonderlijke zaal wordt ter beschikking gesteld om er de tussenpozen van de ene les tot de andere door te brengen.

Overall roemt men de vlijt en de aanleg der jonge dames. Overall onderscheiden zij zich in de examens. Nergens eindelijk heeft haar samenzijn met de mannelijke studenten de zwarigheden opgeleverd die men vreesde. Overall integendeel heeft hare tegenwoordigheid een heilzame invloed ten gevolge gehad op hare medeleerlingen van het sterkere geslacht.

In het leven zowel als in de school is iedere deskundige van oordeel dat het hoger onderricht aan de vrouwen toebedeeld, gunstig gewerkt heeft en de gelijke vruchten heeft gedragen.

De vrees voor vermindering der liefalligheid bij de ernstiger ontwikkelde vrouw zal ook wel blijken ijdel te zijn. Onze studentinnen en doctoressen, zegde prof. Huxly, zullen niet minder bevallig zijn omdat zij wat meer weten. Hare blonde haren zullen niet minder bekoorlijk krullen rond haar hoofd omdat er in dit hoofd wat meer hersenen zitten.

5 januari 1900

Het jaarcijfer 00 dat door het postbestuur aanvaard is zal de geschiedkundigen en oudheidkundigen der toekomst erg in verlegenheid brengen. Hoe zullen zij weten of het 1800 of 1900 betreft? En zullen er in het jaar 2000 weer de twee nullen mogen gebruikt worden?

31 maart 1904

De tenten op de foor beginnen opgebroken te worden. Degene die gewoonlijk “De Vuile Teljoore” wordt genoemd is ook reeds ontruimd en naar de Sint-Pieters-statie gevoerd.

Het schijnt dat sommige Gentse meisjes een contract gesloten hebben met de eigenaar van de tent om met hem mee te gaan. Een meisje uit de Brugsepoort was op het punt te vertrekken met de troep, toen haar moeder in de statie kwam en haar kind opeiste.

Men was niet al te gereed het meisje te laten vertrekken, doch de politie werd er bijgehaald en de “Congoleesche” moest mee.

Twee broeders uit de Sint-Lievensstraat hebben het nog korter aan boord gelegd en hun zuster, slechts zeventien jaar oud, met geweld naar huis overgebracht.

15 mei 1911

Gisteren rond 12 uur werd de Kouter in rep en roer gesteld. Wij zagen eensklaps een stroom volk afkomen van de kant van de Beurs en bemerkten een vrouw die een broek-rok droeg.

Er was een waar gedrang want iedereen wou de vrouw zien. Enige personen vonden er zelfs vermaak in haar na te roepen, zodat ze spoedig aanstalten maakte om weg te geraken.

Erik De Keukeleire

GENTSE MEMORIEDAGEN 22-23-24-25 JANUARI. AANVULLINGEN

22 Januari 1629

Geboorte van Frans Van Horenbeke, 10e Bisschop van Gent.
Zie “Ghendtsche Tydinghen” 2006 - N° 2 - p. 115.

22 Januari 1788

De Deurwaarder B. Vander Waerden doet, in naam van de Raad van Vlaanderen, het Gents Seminarie ontruimen.

Aan de basis lag een van de vele hervormingen die Jozef II hier wilde doorvoeren en die in alle kringen op protest stuitten. Zo had hij in 1786 al de diocesane seminaries afgeschaft en ze te vervangen door één Seminarie-generaal in Leuven. Daar zouden de theologanten van het hele land eenvormig opgeleid worden.

Het Gents Seminarie was gekend voor zijn anti-jozefistische houding. Het protest van Bisschop von Lobkowitz veranderde niets aan de zaak. De 45 Gentse theologanten vertrokken naar Leuven, maar 3 weken later brak daar een opstand uit. De bestuurders van dit Seminarie kregen de zaak niet onder controle en de meeste seminaristen deserteerden.

Deze kleine omwenteling leidde tot het herstel van de bisschoppelijke seminaries, maar men was toch vergeten de toestemming te vragen aan Jozef II. Zijn reactie was voorspelbaar: terug naar dat ene seminarie in Leuven.

Wie niet langer naar Leuven vertrokken was, waren de de Gentse seminaristen en bij gebrek aan een alternatief keerden zij naar huis terug.

Dat was niet de laatste keer dat de seminaristen zich opstandig betoonden, maar het liep hier niet altijd zo goed af voor hen. Napoleon had Bisschop de Broglie afgezet en hem vervangen door Mgr. de la Brue, maar die werd niet erkend door de professoren en de studenten van het Seminarie. Ook bij de priesters was het verzet even groot, slechts 30 van de 1200 priesters van het Bisdom aanvaardden de nieuwe Bisschop. Toen Mgr. de la Brue op 25 Juli 1813 voor het eerst de hoogmis bijwoonde in de kathedraal, bleven de seminaristen, op een paar uitzonderingen na, afwezig.

Franse coleire van de la Brue die eiste dat alle seminaristen 's avonds aanwezig zouden zijn bij de vespers, maar ze zonden hun kat. Dat was natuurlijk met vuur spelen. Enkelen die beschouwd werden als de leiders van deze rebellie kregen gratis onderdak in de gekende Ste-Pélagiegevangenis in Parijs, de

anderen werden door de Prefect op de militielijsten geplaatst: 158 seminaristen werden verbannen naar het Duitse Wesel en werden ingelijfd in een artillerieregiment; 55 onder hen zouden het land niet meer terugzien, zij stierven van de ondergane ontberingen.

22 Januari 1898

Geboorte van Hans Van Werveke.

Hij zou een eminente geschiedkundige worden en het milieu waarin hij geboren werd, zal daar wel niet vreemd aan geweest zijn: hij was immers de zoon van Alfons van Werveke, hulparchivaris en Conservator van ons Oudheidkundig Museum, die ontelbare artikelen schreef over het Gents verleden.

Na zijn Rhetorica voltooid te hebben aan het Atheneum in 1916 ging hij gedurende 2 jaar lessen volgen aan de Academie voor Schone Kunsten en dacht hij er een ogenblik aan kunstschilder te worden. Maar na het beëindigen van de oorlog in 1918 ging hij toch maar Geschiedenis studeren aan de Universiteit, dit onder invloed van zijn vader als van diens vriend Paul Fredericq. Dat Hans toch wel een affiniteit voor dat vak moet gehad hebben moge blijken uit het feit dat zijn professor Henri Pirenne hem beschreef als "l'Esprit le plus original parmi mes élèves".

In 1922 promoveerde hij tot Doctor in de Letteren en de Wijsbegeerte en hetzelfde jaar nog werd hij leraar aan het meisjeslyceum. Twee jaar later, bij de gedeeltelijke vernederlandsing van de Universiteit, werd hij aangesteld als part-time docent, belast met de Nederlandstalige cursus "Geschiedenis van België".

In 1933 werd hij benoemd tot Gewoon Hoogleraar. Meer dan 40 jaar zou hij geschiedenis doceren aan onze Universiteit. Sociale en Economische geschiedenis genoten zijn bijzondere belangstelling. Gekend van hem is "Gent. "Schets van een Sociale Geschiedenis".

In 1933 werd hij benoemd tot Gewoon Hoogleraar. Meer dan 40 jaar zou hij geschiedenis doceren aan onze Universiteit. Sociale en Economische geschiedenis genoten zijn bijzondere belangstelling. Gekend van hem is "Gent. "Schets van een Sociale Geschiedenis".

In 1933 werd hij benoemd tot Gewoon Hoogleraar. Meer dan 40 jaar zou hij geschiedenis doceren aan onze Universiteit. Sociale en Economische geschiedenis genoten zijn bijzondere belangstelling. Gekend van hem is "Gent. "Schets van een Sociale Geschiedenis".

Hij was eveneens sterk geïnteresseerd in de grote historische figuren zoals Filips van den Elzas, Lodewijk van Nevers, Van Artevelde, Marnix van St-Aldegonde, enz.

Tal van eerbewijzen vielen hem te beurt, zoals de Anton Bergmannprijs, uitgereikt door de “Académie Royale de Belgique”, de Vijfjaarlijkse Staatsprijs voor Nationale geschiedenis, Doctor Honoris Causa van de Universiteit van Utrecht, erelid van talrijke buitenlandse historische genootschappen, o.m. in Nederland, Duitsland, Engeland, de Verenigde Staten.

Van 1951 tot 1962 was hij Voorzitter van het Willemsfonds. Hij was eveneens Voorzitter van de “Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent”.

Hans Van Werveke overleed op 6 Mei 1974 in St-Denijs-Westrem waar hij woonde. Hij was toen 76 jaar oud.

22 Januari 1913

Dood van van Ferdinand Vander Haeghen.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” 2009 - N° 2 - p. 139-140.

22 Januari 1915

Geboorte van Professor Jan Dhondt.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” 2006 - N° 6 - p. 383-384.

23 Januari 1612

Dood van Jan Cools, Prior van de Augustijnen vanaf 1587.

Hij werd geboren in Leuven op 25 November 1548.

Hij herbouwde de verwoeste kloosters te Ieper en te Gent.

Provinciaal van 1601 tot 1604.

Wegens zijn welsprekendheid kreeg hij de bijnaam “De Vlaamse Cicero”.

23 Januari 1579

Ondertekening van de Unie van Utrecht.

Dit was een reactie op de Unie van Arras.

Kan zowat beschouwd worden als de geboorte-akte van de Nederlandse Staat.

De bedoeling was de samenwerking der noordelijke gewesten te bevorderen.

Er werd o.m. bepaald dat ieder gewest zelf zijn religieuze zaken zou regelen.

Ook de Zuidnederlandse steden, waaronder Gent, sloten zich bij de Unie aan.

Na de veroveringen van Farnèse zou het het bolwerk worden van de strijd tegen Spanje.

Het origineel document waarvan men dacht dat het berustte in Den Haag, wordt in feite bewaard in het Stadsarchief van Gent.

23 Januari 1802

Dood in zijn huis in de Veldstraat van Josse Clemmen.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” 2002 - N° 2 - p. 58-65.

23 Januari 1835

Plechtige inhuldiging van de nieuwe kloosterkapel van de Clarissen in de Rabotstraat.

Clarissen was de gezamenlijke naam van zowel de Rijke als de Arme Claren. In de Rabotstraat waren het de Arme Claren. Bij de stichting van de Orde door de H. Clara bestond dit niet, maar in 1261 had Paus Urbanus een verzachting toegestaan aan de regel van St-Franciscus, namelijk het bezit van goederen en van renten. De kloosterlingen die deze verzachting aannamen, werden de Rijke Claren of Urbanisten genoemd. De anderen werden de Arme Claren genoemd.

Het was vanaf 1807 dat de Arme Claren hun klooster in de Rabotstraat hadden.

23 Januari 1848

Geboorte van Julius Hoste.

Stichter van dagblad “Het Laatste Nieuws” en van het blad “De Zweep”.

Dood op 28 Maart 1933.

23 Januari 1880

De kapel van het Alyns-Hospice lijdt veel schade ten gevolge van een brand.

23 Januari 1890

Dood van Constant D’Hossche.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” 1999 - N° 6 - p. 362-363.

23 Januari 1899

Inhuldiging van de Accutrams.

Een lang leven was hen niet beschoren, het einde kwam al in 1905.

24 Januari 1531

Maria van Hongarije wordt aangesteld als Regentes

Zie "Ghendtsche Tydinghen" 2008 - N° 1 - p. 57-59.

24 Januari 1569

Dood van de schilder Jan Van der Rivière.

Hij woonde in een huis op de hoek van de St-Jacobsnieuwstraat en de Gildestraat. Hij had er ook een kruidenierswinkel.

In 1565 krijgt hij de opdracht van pastoor Doens van de St-Jacobskerk om 3 koorstoelen gemaakt door de beeldhouwer Hendrik van Ballaer te versieren.

Er ontstond een hevige twist over het te betalen bedrag. In de voormiddag van 23 Augustus 1566 belanden de beeldstormers in de St-Jacobskerk en slaan er alles kort en klein. Ook de 3 priesterstoelen werden totaal vernietigd en wel door Jan Van der Rivière.

Op 10 Februari 1568 wordt hij gedagvaard voor de Bloedraad te Brussel. Hij gaat niet en wordt in Gent aangehouden op 25 Maart 1568. Hij werd op het Veerleplein onthoofd op 24 Januari 1569.

24 Januari 1708

Geboorte van de orgelbouwer Pieter Van Peteghem.

Zie "Ghendtsche Tydinghen" 2003 - N° 1 - p. 31-32.

24 Januari 1732

Dood van de beeldhouwer Broeder Andreas a Jesu.

Hij werd geboren in Antwerpen in 1661. Zijn echte naam was Petrus van Hurck. Samen met Broeder Victor kwam hij speciaal naar Gent om te werken aan de nieuwe kerk van de Discalsen in de Burgstraat. Samen maakten zij het hoogaltaar, de predikstoel, de biechtstoel, de communiebank en al het houtsnijwerk van de kerk.

Na enkele jaren werd hij met zinsverbijstering geslagen en hij overleed in het Gents klooster dicht, bij zijn meesterwerken.

24 Januari 1740

De “Onvrije Schippers” die “Het Hertjen” op de Korenlei aankochten, bekomen de toelating de gevel te wijzigen in Louis XV-stijl met een gulden schip bovenaan als windwijzer.

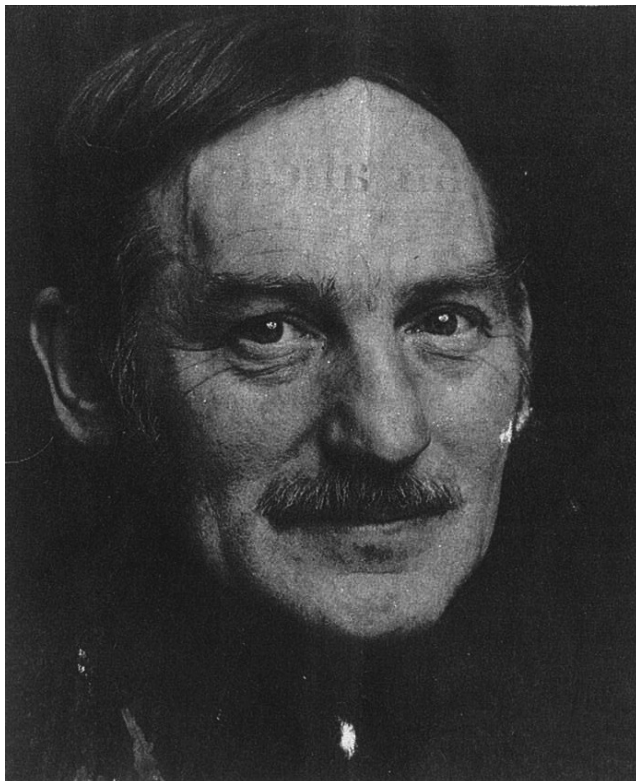
Zie “Ghendtsche Tydinghen” 2002 - N° 6 - p. 362-363.

Het Gildehuis der Onvrije Schippers op de Korenlei

24 Januari 1924

Geboorte in de Plataanstraat van de populaire Gentse Figuur Frans Van Bost. Deze Gentste collectioneur bezat een ongelooflijke verzameling van postkaarten, medaillons, boeken, koekplanken, oude foto's, schilderijen, enz.

Frans Van Bost

ten, medaillons, boeken, koekplanken, oude foto's, schilderijen, enz.

Hij ging naar school in St-Stefanus en werd er Primus in 1936.

Aan diverse beroepen ontbrak het hem niet: arbeider in de fabriek van Woedstad op de Martelaarslaan, de blinkfabriek van Rinskop in den Ham, de brouwerij van "Vooruit", in de Dahliastraat, bij Carels, in de Puntfabriek en tenslotte als nachtwaker in de Universiteitsblokken aan de Sterre.

Om al zijn "schatten" een onderdak te geven had hij 3 cité-huizekens gehuurd.

Hij stierf op 13 September 2002.

24 Januari 1821

Geboorte van Lieven De Winne.

Hij kwam ter wereld in het ijzerwinkeltje dat zijn ouders uitbaatten op de hoek van de Zonnestraat en het Koophandelsplein.

Toen de Zonnestraat in 1828 verbreed werd, verhuisde het gezin naar de

Kraanlei.

Zijn vader stierf in 1835; Lieven is dan 14 jaar. Het jaar daarop laat hij zich inschrijven aan de Academie, maar in 1840 schaft de Stad de schilderklas af en Lieven zet zijn studies verder in het persoonlijk atelier van Félix De Vigne op de Lievekaai.

Zijn moeder sterft als hij 21 is en op Lievens schouders rust nu de last voor de opvoeding en de studies van zijn broers en zusters, de 5 nog overblijvende van een gezin van 9 kinderen. Geen wonder dat sommigen spreken over zijn mager triestig gelaat en hem bestempelen als een stille, sombere werker.

Tien jaar later krijgt hij van het Provinciebestuur gedurende 3 jaren een subsidie om zijn studies te vervolledigen in het buitenland. Hij trekt naar Parijs en installeert zich op de Boulevard de Montparnasse, samen met zijn goede vriend Jules Breton, een Franse schilder die hij heeft leren kennen toen ook deze een leertijd volbracht bij Félix De Vigne in Gent.

Terwijl hij nog in Parijs is, wordt een “St.-François” van hem die hij geëxposeerd heeft in Brussel aangekocht door... de toekomstige Leopold II.

Zo als alle echte artiesten blijft hij heel zijn leven studeren en als hij 38 is, trekt hij naar Holland om zich te gaan verdiepen in de oude portretmeesters.

In 1861 vestigt hij zich in Brussel. Hij is nu - terecht - een van de meest gezochte portrettisten. Gekende figuren worden door hem op het doek vereeuwigd, onder hen Théodore Verhaegen, François Laurent, L' Bisschofsheim, Louis Roelandt, Frère-Orban en niet het minst Leopold I waarvan hij verschillende portretten maakt.

Zonder te weten dat de auteur de Gentenaar Lieven De Winne was, hebben miljoenen mensen het portret bekeken van Leopold I, het stond immers afgebeeld op onze oude bankbriefjes van 1.000 fr.

Hij was zonder de minste twijfel een van onze allerknapste schilders.

Hij stierf te Elsene in 1880 en werd aldaar begraven, maar 2 jaar later werd hij overgebracht naar het Kerkhof van de Brugse Poort. Zijn grafmonument werd gebeiteld door zijn goede vriend Paul De Vigne, een neef van zijn oude leermeester.

25 Januari 1382

Filips Van Artevelde wordt door het volk van Gent uitgeroepen tot Opperhoofdman.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” 2005 - N° 2 - p. 120-121.

25 Januari 1801

Geboorte in Lier van Jan-Baptist David.

Het is naar deze Hoogleraar in de Nederlandse Taal- en Letterkunde aan de Universiteit van Leuven dat het Davidsfonds genoemd werd.

Hij stierf te Leuven op 24 Maart 1866.

Deze boezemvriend van Jan-Frans Willems kreeg een straatnaam in Gent, namelijk van de Tolhuislaan naar de Van Crombrugghestraat.

25 Januari 1816

Charles Van Hulthem wordt gedecoreerd met “La Croix du Lion Belgique”.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” 1999 - N° 2 - p. 105-107.

15 Janurari 1822

De vadermoordenaar Lieven Van Butzel wordt als laatste op de Vrijdagmarkt terechtgesteld met de guillotine.

25 Januari 1963

Dood op 95-jarige leeftijd van Mevrouw Alice De Keyzer-Buysse.

Deze zuster van Cyriel Buysse en nicht van de Gezusters Loveling werd geboren in Nevele op 8 Juli 1868.

Zij was voorzitter van de Maatschappij voor Dierenbescherming en bestuurslid van talrijke filantropische verenigingen. “Présidente d’honneur des femmes libérales gantoises”.

Was gedurende 25 jaar gemeenteraadslid.

Samen met haar man beheerde zij een brouwerij in Zaffelare.

25 Januari 1963

De Universiteit koopt het Pand aan voor 18 miljoen fr.

25 Januari 1990

Opening van “De School van toen” in de Kleine Ramen.

Hugo Collumbien

ST.-BAVO'S GRAFKAPEL IN HET STEENMUSEUM TE GENT

82 JAAR GELEDEN VERSCHEEN DIT ARTIKEL IN HET TIJDSCHRIFT "KUNST" DAT UITGEGEVEN WERD DOOR ANDRÉ VYNCKE, STICHTER VAN DE KUNSTGALERIJ OP DE NEDERKOUTER.

Het is algemeen bekend dat in de abdijen in de Middeleeuwen een bijzondere vereering gebracht werd aan het graf van den stichter, dat gewoonlijk in het koor, voor het hoofdaltaar, geplaatst was. In geval de heilige elders begraven lag, werd latertijd zijn graf naar die uitverkoren plaats overgebracht. Reeds in de hoge middeleeuwen (VIe eeuw) zien wij dat die heilige graven gewoonlijk door een beschutting omheind werden: een traliewerk dat dienen moest, niet alleen om grooteren luister te geven aan de rustplaats van den gevierden heilige, maar ook om de dringende pelgrimscharen op een eerbiedigen afstand te houden.

De H. Gregorius van Tours, die in het jaar 594 gestorven is, geeft ons desaan-gaande zeer klare en nauwkeurige inlichtingen. Sprekende over de kerken der stad Arles verhaalt hij het volgende: "Op den feestdag van den heiligen martelaar Julianus werd de kerk, waar zijn graf stond, heerlijk versierd en verlicht. Een man uit het volk, door al dien rijkdom bekoord, besloot de kostbare versieringen van het graf te ontrooven. Als nu de menigte, na het zingen van de vespers de basiliek verliet, verstak hij zich in een verloren hoek, tot dat in den stillen nacht de duisternis het aardrijk overviel. Dan verliet hij zijn schuilplaats en met een heftigen sprong beklom hij het traliewerk van het heilig graf, (super cancellum beati sepulchri cursu prosiliit rapido) ontrukte het kruis dat op den top geplaatst, van edelgesteenten blonk en wierp het ter aarde. Ook de sluiers en gordijnen, welke rondom langs de wanden hingen, ontroofde hij, maakte er een pak van, dat hij op zijn schouders tilde, en het kruis in de hand dragende trok hij naar zijn schuilhoek terug, waar hij in slaap viel. Te middernacht kwamen de bewakers der basiliek hun ronde doen; ze zagen in de hoek der kerk de fonkelende stralen die uitgingen van het kruis en vonden den dief (1). Over dat zelfde graf van den H. Julianus zegt hij nog, dat de diaken Urbanus die het bewaken moest des nachts bemerkte dat een geheimzinnige

hand kwam rozen strooien.

Opstaande van zijn legerstoel kwam hij naderbij en zag rozen op den vloer liggen binnen de tralies van de omheining (in ipsas quoque celaturas cancelli mirabatur rosas intus) (2).

Sprekende van een andere kerk van Arles zegt Gregorius dat de Langobarden en andere vijanden meermalen (saepius) het cancellum van het graf van den H. Genesisius doorbroken hadden, maar, door den duivel geplaagd, konden zij er niets van meenemen (3).

Dit alles lezen wij in Gregorius werk: De Glora martyrum. In zijn Gloria Confessorum is hij niet minder duidelijk: Als Cantinus, later bisschop van Auverna, nog diaken was, sliep hij in een cel wier venster uitkwam in de kerk, waar de H. Stremonius begraven lag. Op zekeren nacht hoorde hij in het heiligdom engelachtige stemmen zingen en hij zag hoe rond het graf de hemelsche geesten, met kaarsen en gezang, de rustplaats van den heilige vereerden. 's Morgens gebood hij het graf met traliewerk te omheinen (cancellis vallari) en het tot grootere vereering met rijke stoffen te versieren.

De afsluitingen, waarvan hier spraak is, bestonden enkel in traliewerk dat in zekere omstandigheden door behangsels en andere verfraaiingen werd opgesierd. Het was een uitgekozen middel om de aandacht te vestigen op een bevoorrechte plaats, en deze tegen oneerbiedigheden of al te grooten toeloop te beschutten, zonder de geloovigen te beletten hun blikken te vestigen op het vereerde voorwerp hunner godsvrucht. Het is dan ook niet te verwonderen dat het gebruik dier afsluitingen zich meer en meer uitbreidde, zoodanig dat in zekere kerken het verkeer in de middenbeuk en zelfs in kruis- en nevenbeuken, door allerhande hekleuningën zeer belemmerd was. Dat zien wij onder anderen op het plan der Abdijkerk van S. Gall, uit de IXe eeuw, waar niet alleen het graf van den stichter, maar ook het presbyterium, de twee kooren, de doopvont en een twaalfal altaren van afschutsels voorzien waren, zoodat Pater H. Leclercq heeft mogen schrijven dat van den ingang der kerk tot aan de absis het verkeer enkel mogelijk was door den enorm engen gang der zijbeuken tusschen de kolommen en de altaren (4). Denkelyk werden in dien tijd die hindelyke afschutsels ingevoerd als voorzorg tegen de al te groote vrijpostigheid der nog onbeschaafde bevolking.

In de XIe en XIIe eeuw, als het volk meer beschaafd, beleefd en ingetogen wordt, zullen die maatregelen verdwijnen. Maar de koorafsluitingen en de grafkapellen blijven voortbestaan en worden steeds met grootere kunstvaardigheid opgesmukt (5). In de Abdij van St. Truiden lagen de H. Trudo en Eucherius begraven in het voorkeor dat ook klein koor genoemd werd. Daar stonden geen stallen maar het diende als private bidplaats, en ook als zitplaats

voor de zieke monniken die van het officie, dat in het groot koor gezongen werd, ontslagen waren. De bidplaats besloeg de twee laatste vakken der middenbeuken en bevatte in haar midden, de grafkapel die, in het begin der XIIe eeuw door abt Rodolf was vernieuwd geworden en den 29 September 1117, door bisschop Obertus gewijd werd. Ziehier hoe die kapel ons beschreven wordt door een tijdgenoot, eersten voortzetter der chronijk, welke Rodolf begonnen had. “Rodolf, zegt hij, liet de onnoozele kapel (capellula), die bijna dertig jaren stond te verrotten op de graven der heiligen, afbreken, en bouwde rond hun rustplaats een tamelijk lage muur, op dewelke hij, aan weerskanten van den ingang tot het altaar, veertig staven of zuiltjes deed plaatsen, in hout uitgesneden.

Aan beide zijden der kapel gaf een deur toegang van het klein koor naar het altaar en graftomben, terwijl voor het altaar twee ijzeren traliedeuren het volk van de broeders afscheidde”. (6).

In deze beschrijving zien wij dat de grafkapel van het begin der XIIe eeuw niet merkkelijk verschilde van die der XIe; enkel drievoudige ingang is wat nieuws, van beelhouwwerk is nog geen spraak; in beide gevallen spelen de tralies de hoofdrol. Een halve eeuw later gaat daar groote verandering aan toegebracht worden. Den 21 September 1155 brak in de stad St-Truiden een brand uit, waarvan de vliegende vonken terecht kwamen op het houten dak der abdijkerk. Deze vatte vuur en werd vernield, evenals de grafkapel 50 jaren vroeger door Rodolf opgericht. Gelukkig stond in dien tijd St. Trudo's gesticht onder het bestuur van een werkzamen, hoogbegaafden man, Wirik, den derden opvolger van Rodolf, die bekwaam was de geledene schade te herstellen. In eenige dagen tijds had hij op de graven der heiligen een voorloopige kapel klaar, waarin de monniken hun offerande konden zingen, en aanstonds vatte hij de herstelling der kerk aan, die nu niet meer met houten riggels maar met leien gedekt werd (7).

Daarbij wilde Wirik het niet laten, maar om zijn werk te voltrekken, besloot hij de relikwieën uit den grond op te delven, en hen aan de eerbiedige blikken der geloovigen uit te stallen, in een heiligdom hunner waardig. In het jaar 1169 deed hij aldus de voorloopige kapel afbreken, vond onder een gewelf de twee lichamen, legde ze in een ferte van goud en zilver, reeds vroeger door Gontran voorbereid en plaatste deze in het midden der kerk, totdat de kapel die hij in den zin had, zou afgewerkt zijn. Haar bouw duurde meer dan drie jaren: maar ze werd zoo schoon dat ze vijf eeuwen lang de bewondering opwekte van al wie in St. Truiden kwam. Ziehier hoe de naamlooze monnik, tweede voortzetter der chronijk van Rodolf, haar rond 1180 beschrijft: “Het voorste deel der kapel deed Wirik hooger optrekken dan de andere muren, en terwijl hij den binnenkant met gepolijste steenen, marmeren zuiltjes en gebeeld-

houwde kapiteelen versierde, deed hij aan den buitenkant elf groote beelden plaatsen, in witten steen wonderschoon uitgekapt”.

In het midden, boven de deur van den voorgevel, kwam het majesteitsbeeld te staan, met aan zijn rechterhand den H. Trudo, links den H. Eucherius, beiden den knie buigende, en met samengevouwde handen den Zaligmaker aanbidende, die op het hoofd van ieder een kroon plaatste. Boven de twee heiligen, dat is nevens het beeld van majesteit, liet de abt twee engelen uitkappen in schuinsche houding, met wierookvaten in de handen, en de vurige oogen op het goddelijk beeld gericht. Aan de rechterzijde van den ingang plaatste hij de beelden van den H. Stephanus, na God voornaamste beschermer van dit huis, en van den H. Martelaar Quintinus, aan den linkschen kant Sint-Remegius van Reims en het beeld van den abt Wirik zelf, een wimpel in de hand houdend met het opschrift: Domine dilecixi decorem domus tue. Op langere steenen, die in het werk werden ingelascht, deed hij nog uitkappen: rechts David en Mozes, links Salomon en Isaias, dragende in de hand de lofspreuken der heiligen die ze met den vinger aanwezen en schenen te lezen”. (9)

Tusschen deze kapel van Wirik (opus cappellae, zegt de schrijver), gebouwd in de jaren 1169-1172, en die van Rodolf, was een groot verschil in de versiering, maar het grondplan was het zelfde gebleven. Beide bestaan uit vier lage muren bekroond met traliewerk. De staven die vroeger uit hout waren zijn thans in steen. In beide gevallen waren ze zeker met een kroonlijst bedekt, maar die kroonlijst droeg geen dak, dat door het gewelf der kerk overbodig zou geweest zijn. De Rodolfs kapel was voorzien van drie ingangen zonder deur maar waarvan de voorste ten minste met een ijzeren hek gesloten werd, een dubbel hekken dat geen aanslag veronderstelde in het raam. Ofschoon onze aangehaald schrijver het niet zegt, weten wij toch dat in Wiriks kapel dezelfde schikking zich voordeed. Immers op de bibliotheek der Luiksche hoogeschool bevinden zich fragmenten eener chronijk, opgesteld na het bouwen van de kapel van Wirik (10). De schrijver dier fragmenten, insgelijks aan St.Truidensche monnik, noemt het hekken dat naar het altaar leidde: hostium magnum, groote deur; een teeken dat er kleinere doorgangen waren in de zijmuren. Het groot verschil tusschen de twee kapellen bestaat in de frontversiering van den voorgevel die in Wiriks werk, gelijk wij gezien hebben, de algemeene bewondering wegdroeg.

Grafkapellen, in den aard van die van St.Truiden, schijnen bij ons wel meer bestaan te hebben, namelijk te Stavelot rond het grafaltaar van den H. Remakel (11) en te Lobbes rond dat van den H. Ursmarus (12) en zeker is dat het geval geweest in de St.-Baafsabdij, zooals blijkt uit de overblijfsels bewaard in het steenmuseum te Gent, die ten volle beantwoorden aan de

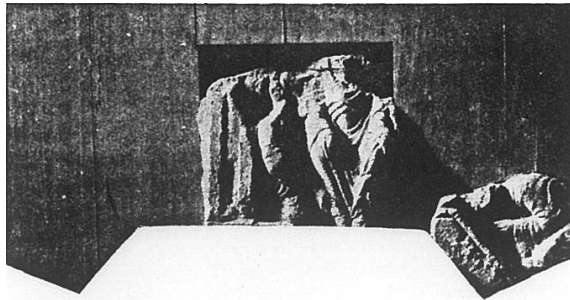
beschrijving der laatste St. Trudo's kapel en dus tot een soortgelijk monument moeten behoord te hebben.

Het gaat hier over drie romaansche gebeeldhouwde steenen welke in 1853, bij het bouwen van het slachthuis te Gent, op de plaats der oude St.-Baafsabdij, gevonden werden en nu in het Museum tentoongesteld als boogvelden van twee nevens elkander staande deuren. Gemakkelijkshalve zullen wij ze door de nummers 1, 2 en 3 aanduiden. Nummer 1 is verreweg het voornaamste der drie stukken. Het is een steen van 0,20 m. dikte, 1,25 m. lengte en 0,77 m. hoogte, van beiden kanten versierd met historische tooneelen die meermaals werden beschreven en in beeld weergegeven (13). De twee andere nummers zijn misvormde brokstukken, die echter tot uitleg en herstelling van het geheel niet te verwaarloozen zijn. De archeologen erkennen eenparig de hooge kunstwaarde van de Gentsche stukken. M. Jos Casier ziet er een zeer belangrijk document in onzer alleroudste kunst en voor M. Enlard is Nr. 1 het oudste en schoonste beeldwerk van gansch het Vlaamsche land (14). Vroeger wist men niet dat de drie stukken tot hetzelfde geheel behoorden en men aanschouwde Nr. 1 als het fragment van een grafsteen, van een retabel of ciborium, als tympaan of boogveld eener kerkdeur, als bordes of borstwering van een trap, doch J. Casier heeft klaar bewezen dat al die onderstellingen geen steek houden, daar de drie stukken, aan den onderkant met palmen of sterretjes versierd, geen indieping voor een deur vertoonen en bijzonder omdat de twee zijden der steenen met beeldwerk van den zelfden kunstenaar versierd zijn. Hij is de waarheid zeer nabijgekomen met de veronderstelling dat de 20 centimeters dikke platen als afsluiting van het koor der oude St.-Baafskerk gediend hebben.

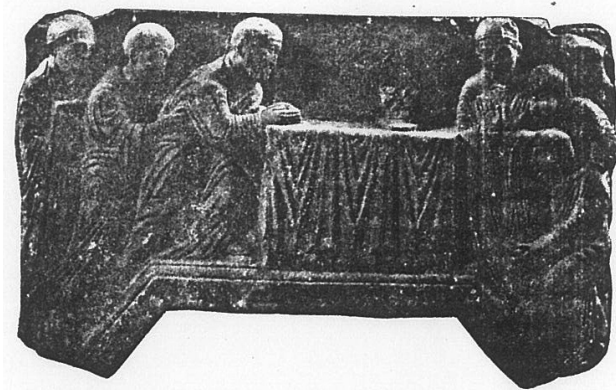
In de weinig verspreide "Mélanges Camille de Borman". in 1919 te Luik gedrukt, deden wij de redens gelden die ons aanzetten de Gentsche steenen niet als een koorafsluiting, maar als de wanden eener kapel te aanschouwen, zeer gelijkend aan die der Haspengouwsche abdij. In beide werden twee heiligen vereerd; daar gindsch St. Trudo en Eucherius, hier de H. Amandus, stichter, en Bavo, eerste abt en patroon der abdij. Te St.-Truiden diende de kapel van 1269-1272 niet meer zoozeer om het graf te beschutten, maar eerder het altaar dat Wirik op het graf geplaatst en met de relikwieën der heiligen verrijkt had. Een ciborium op vier pijlers rustende overdekte altaar en ferte. Wij hebben gezien dat daar ginsch de frontmuur, hooger dan de twee zijmuren, alleen met beelden voorzien was. Te Gent waren óók de zijmuren gebeeldhouwd gelijk de brokstukken Nr. 2 en 3 het aanwijzen, en voortgaande op de beschrijving van St.-Truiden, mogen we veronderstellen dat te Gent het goed bewaarde boogveld Nr. 1 niet in den voorgevel stond, maar boven

St.-Bavo's grafkapel in het Steenmuseum te Gent

St.-Bavo's grafkapel in het Steenmuseum te Gent

St.-Bavo's grafkapel in het Steenmuseum te Gent - 1

St.-Bavo's grafkapel in het Steenmuseum te Gent - 1

den ingang eener zijmuur. Immers, steen Nr. 2 moet binnen of buiten de kapel het beeld der Majestases gedragen hebben, vereerd van een kant door twee rechtstaande personen (een bisschop, waarschijnlijk St.-Amandus) aan de andere zijde door een groep knielende en gehurkte geloovigen. Een van hen is goed te onderscheiden, van een tweede is enkel de hand zichtbaar. Het boogveld Nr. 1 is dus de bekroning van een zijingang die hier, gelijk te St.-Truiden, met een gordijn of een hekken gesloten was.

De voorstelling van één zijde werd reeds door Casier uitgelegd. In het midden van den steen een Romijnsche ruïne, links de prediking, rechts de slavenbevrijding door den H. Amandus. De binnen- of buitenkant der kapel was dus aan St.-Amandus gewijd. Van de andere zijde hebben wij getracht een uitleg te geven die ons ook nu nog de ware schijnt. In het midden een altaar met een keurig geplooid amelaken; daarop kelk en pateen. 't Tooneel heeft dus plaats onder den kanon der H. Mis; rechts een priester die een vrouw zegent, welke door een man wordt aangeboden, links vouwt een man, door twee anderen begeleid, en aangeraakt, de handen samen op het boord des altaars. Volgens den Roomschen ritus wordt het huwelijk ingezegend na den Pater Noster. De priester rechtstaande aan den epistelkant keert zich tot de knielende verloofden en overleest hem. Onze steen kan niets anders beteekenen. Wie waren die verloofden? Voorzeker Aloynus, later St.-Bavo, die niettegenstaande zijn losbandige jeugd toch de dochter trouwde van den beroemden graaf Adilio, een teeken dat hij niet doorging als een wildzang zooals de ijverzuchtige monniken van St.-Pieter het gaarne beweerden. De tweede zijde van den muur, buiten- of binnenkant stelde dus voor den patroon der kerk, den H. Bavo.

Nog een woord over den tijd waarop dat wondere kunststuk van Gent werd uitgevoerd. Wirik, zooals we gezien hebben, voltrok zijn werk in de jaren 1169-1172, de bloeiperiode der romaansche beeldhouwkunde in het Maasland, zooals onlangs door de grondige navorschingen van M. Diepen werd vastgesteld (15).

Een kleine fries met druivenprikkende vogels, ingemetsel in het huis Govaerts te St.-Truiden en herkomstig van Wirik's kapel geeft een gedacht van de kunstvaardigheid der uitvoerders.

De kapel van Gent staat zeker even hoog op kunstgebied en is volmaakter in de opvatting van het plan; ze is immers binnen en buiten en wel langs alle zijden met beeldwerk versierd, en geeft het leven weer der twee heiligen. Ze schijnt ons daarom van wat lateren datum dan het Haspengouwsche heiligdom, wat goed overeenkomt met de geschiedenis der abdij want wij weten dat St.-Baafs in 1195 herbouwd werd. Beide werken toonen dat in de XIIe eeuw, de Belgische kunst, in Oost en West, gewrochten heeft voortgebracht, welke

voor die van andere landen niet behoeven achter te staan.

Kan. Dr. Jos Coenen (Luik)

Noten

- (1) Gregorius Turonensis: De gloria martyrum, Migne, P. L. bd. 71, kol. 813.
- (2) Ibidem, kol. 826.
- (3) Ibidem, kol. 767.
- (4) Dict. d'Archéologie chrétienne. Verbo (Saint) Gall. kol. 84 en 94.
- (5) Zie onder anderen het beroemde Cancellum van het bisschoppelijk museum te Luik, voortkomende uit de St.-Jacobskerk, door Juffrouw Helena van Heule, gedateerd rond 1170 en door M. Diepen weergegeven in "Die Klosterather Abteilkirche Würzburg, tafel LIV
- (6) Ridder Camille de Borman: Chronique de l'Abbaye de St.-Trond 1877. I, 187.
- (7) Dit is de eerste melding van een leien dak in Limburg. Reeds op het einde der tiende eeuw had abt Folkwin von Lobbes het gebruik van die dekking ingevoerd. Gesta abbatum Lobensium, M.G.H. scriptores, bd IV, bl. 70.
- (8) De eerste kerk der abdij was aan de Heiligen Stephanus en Quintinus toegewijd geworden, later werd hun naam verdrongen door dien van den stichter, wat ook elders (denk aan St.-Baafs) het geval was.
- (9) Cam. de Borman, ibidem II, 58.
- (10) J. Brassinne in Bulletin de la Société d'art et d'Histoire du diocèse de Liège, bd XV (1906) bl. 445.
- (11) Martène et Durand: Voyage littéraire de deux bénédictins. Parijs, 1724, II, 152.
- (12) Miracula Sancti Ursuari, in A. S. Aprillis, II, 565.
- (13) Zie namelijk Fierens-Gevaert: La Renaissance septentrionale, Brussel, 1905, bl. 4. Maeterlinck: L'Ecole primitive Gantoise in bulletin de la Société d'Histoire et d'Archéologie de Gand, 1913. X X. 88. J. Casier: Une sculpture du XIIe siècle au musée de Gand, in: Annales de l'Académie Royale d'Archéologie de Belgique, LX (1908) 185 met 7 foto's. J. Coenen: Le tympan historié de Gand, in Mélanges Camille de Borman. Luikt, 1919, bl. 341.
- (14) B. Koechlin: La sculpture belge et les influences françaises aux XIIIe et XIVe siècles, in de: Gazette des Beaux Arts, 1903.
- (15) Dr. Med. H.A. Diepen: Die Romantische Bauplastik in Klosterrath. Würzburg., 1926 met meer dan 600 figuren waaronder een kapiteel uit St.-Baafsabdij en de fries van St. Trudo's kapel. Tafel XLVI en LVII.

VERGETEN GENTSE SCHRIJVERS. WILLEM VERSPEYEN GRAAF (GENT 1837 - GENT 1912)

Advocaat, journalist, auteur

Willem Maria Verspeyen is geboren in het Schippershuis op de Graslei, een woning die door de familie Verspeyen eeuwen lang is bewoond geweest. Zijn vader Remi Jacques (Gent 1800 - 1841) was kantfabrikant.

Willem deed humaniora aan het Sint-Barbaracollege te Gent. Daarna studeerde hij rechten aan de RUG... maar na een ophefmakend incident met professor Brasseur die natuurrecht doceerde en de goddelijkheid van Christus had ontkend, verliet hij de RUG en zette zijn studies verder te Leuven. Gepromoveerd tot doctor in de rechten, filosofie en letteren keerde hij in 1859

naar Gent terug en in 1860 werd hij redacteur van het conservatief katholiek dagblad *Le Bien Public*, dat, geïnspireerd door een onbegrensde religieuze ijver de weergave en apologie was van de katholieke leer op elk terrein. Al heel vlug werd hij hoofdredacteur (1863 - 1912) van het blad dat altijd, met toewijding, gehoor verleende aan het woord der pausen. In 1864 vestigde hij zich in Burgstraat 18. In 1883 speelde hij een belangrijke rol bij de voorbereiding van de nationale verkiezingen. Als politiek journalist heeft men Verspeyen altijd willen vergelijken met de Frans auteur-journalist Louis Veuillot (1813 - 1883), redacteur van het Franse blad *L'Univers*. Hij werd trouwens "Le Veuillot belge" genoemd. Als hoofdredacteur van *Le Bien Public* was hij opgenomen bij de leiders van de katholieke partij (grootgrondbezitters en fabriekseigenaars) en kwam hij in de hoogste sociale middens. Hij moest zich nooit om materiële zorgen van de krant bekommeren. Hij had de politiek sterkte van de Kerk achter zich staan. Hij hoefde nooit aan zijn werk en zijn overtuiging te twijfelen. Hij kon vastberaden zijn mening verkondigen. Hij was de woordvoerder van een geloofsleer; *Le Bien Public* was de krant van een "idee". Hij heeft nooit een politiek mandaat willem bemachtigen, hij heeft zelfs een senatorenzetel geweigerd, "journalistes, nous sommes les terrassiers du Catholicisme". Als hoofdredacteur heeft Verspeyen wel zijn stempel gedrukt op de Belgische katholieke opinie in de tweede helft van de 19e eeuw. Hij was een van de meest hoogstaande figuren uit de geschiedenis van de Belgische pers en reeds tijdens zijn leven werd over en tegen hem geschreven en was hij het voorwerp van huldebetogingen.

Willem Verspeyen heeft, van 1863 tot 1890, ook achttien grote redevoeringen uitgesproken, waarin hij met de voorliefde de toekomstige katholieke leiders aanspraak. Zijn stijl was vastberaden, origineel en gekruid met humor. Hij was niet ongevoelig voor literaire schoonheid, maar hij wist tevens dat "het moeilijkste werk is, voor het volk te schrijven, alle dagen te moeten worstelen tegen de ontwetendheid". Hij was de stichter van de "Vereniging van de Katholieke Journalisten van België" en was er de eerste voorzitter van. In 1901 werd hij, omwille van zijn diensten aan het katholicisme, door paus Leo XIII tot Romeins graaf benoemd.

Behalve zijn gepubliceerde redevoeringen werd er van Willem Verspeyen nog heel wat uitgegeven: *Les livres-penseurs peints par eux-mêmes* (1863), *Le devoir des catholiques dans la question des écoles* (1879), *Les devoirs de la vie publique* (1883), *Histoire des 25 premières années du Dernier St. Pierre* (1887), *Le centenaire de 1789* (1889), *Le parti catholique belge, son avenir et ses moyens d'action* (1893), *Par la parole et par la plume* (1903), *Le baron de Béthune* (1906).

Willem Verspeyen was doctor honoris causa van de Universiteit Leuven. In

1893 drukte hij de wens uit aan de universiteit van Leuven een leerstoel voor katholieke journalistiek zou opgericht worden.

Literatuur

R. Bertaut, Notice bio-bibliographique, le Comte Guillaume Verspeyen, Revue Bibliographique Belge, 1905, XVII-XXI

A. Van Der Linden, Biographie Nationale, 1936-1938, XXVI, 691-693

L Bertelson, Dictionnaire des journalistes-écrivains de Belgique, 1960.

E. Voordeckers, Bijdrage tot de geschiedenis van de Gentse pers. repertorium (1667-1914), I.C.H.G., 1964.

E. Voordeckers, Nationaal Biografisch Woordenboek, deel I, 953-956.

Daniël Van Ryssel

oudheidkundige kroniek

OP 9 OKTOBER 1921 VERSCHEEN IN “DE GAZET VAN GENT” HET VOLGEND ARTIKEL VAN ALFONS VAN WERVEKE:

Het wapen en de vlag van Gent

Vele personen hechten maar weinig belang aan al wat de wapenkunde betreft. Ze vinden de vraagstukken nopens wapenschilden en vaandels volkomen belachelijk. Het is dan ook niet voor hen, dat wij dit schrijven. Maar we zijn van oordeel dat, als men wapens teekent of schildert of als men een vaandel vervaardigt, dit moet geschieden volgens de daartoe gestelde regels. Vooral dient men stipt te zijn. In den beginne waren wapenschilden een middel om de identiteit van iemand vast te stellen ze waren verzamelteekens voor de lieden van een zelfde groep. De schepenen van Gent, die ergens afgevaardigd waren, hechtten het wapen der stad aan den gevel van hun gasthof, en, bij krijgstochten, hingen ze die aan hun tenten. Dat wapen was altijd het zelfde. Het stond opgeteekend in officieele oorkonden en het was niet geoorloofd er de minste verandering aan te doen, hetzij aan de teekening, hetzij aan de kleuren. De reden is heel eenvoudig: als men aan het phantaseren gaat, heeft men niet meer te doen met de wapens van Gent, maar misschien met die van een andere stad, van een bijzonderen persoon of met wapens die aan niemand toegehooren. Nu moet het gezegd, dat men in den laatsten tijd de wapens van Gent, van Vlaanderen en van België veel heeft gebruikt en misbruikt. Wat een fantazij! Men moet een leeuw hebben met een kroon en een halsband met kruis? Men teekent zoo een leeuw. Men heeft zoo iets hooren vertellen van wit en van zwart: welnu men maakt den leeuw zwart, ook de kroon, den halsband en het kruis laat men wit - men zal ze des te beter zien; men laat het veld wit, en dan, omdat men het geheel te eenvoudig vindt, trekt men rond het geheel een breede, zwarte lijst. Vooraleer het gewrocht aan het publiek te toonen, vindt men dat de leeuw een roode tong moet hebben - is 't niet natuurlijk? en, terwijl men het rood penseel in de hand heeft, geeft men aan den leeuw nog roode klauwen, die men goed kan zien. Ge meent, lezer, dat wij overdrijven? Volstrekt niet: ga maar het gebuurtevaandel van het... zien. Neen, dat is het wapen van Gent niet. In de taal der wapenkunde wordt het aldus beschreven:

Van sabel, beladen met een klimmenden leeuw van zilver, getongd van keel, gekroond, genageld en hangende aan deszelfs hals een lint waaraan een kruis, alles van goud. In de gewone, beter verstaanbare taal zou men dat zeggen: Op een zwarten grond een leeuw van zilver of wit, met een roode tong, en gouden of gele klauwen, een kroon en een halsband met kruis van goud. Op het schild staat een gouden of gele kroon met drie fleurons. Ziedaar wat het wapen van Gent betreft. De vlag van Gent wordt op dezelfde manier samengesteld, maar men moet den regel volgen, die de plaatsing van het wapen bepaalt; de leeuw moet op den stok klimmen, dat is, hij moet zoodanig geplaatst zijn, dat zijn kop en zijn pooten naar den stok zijn gericht. Voor vlaggen, die over de straat hangen, dient hetzelfde te worden gedaan en niet zooals de gebuurte, waarvan wij hooger spraken, die den leeuw bij den kop heeft opgehangen.

Een paar woorden nu over de geschiedenis van ons wapen. Volgens een legende hebben wij het aan Graaf Arnold te danken, die het in de Xe eeuw zou verleend hebben, volgens een ander was het Philips van de Elzas op het einde der XIIe eeuw. Zeker is het, dat Gent reeds den leeuw had op het einde van de XIIIe eeuw. Boudewijn van der Lore, die omstreeks 1382 de Maagd van Gent schreef, een der mooiste gedichten van de XIVE eeuw, vermeldt het zwarte veld, den zilveren leeuw, den gouden halsband en dito kroon. De oudste afbeeldingen in kleur zijn te zien op het hechtsel van De Bont (1481) en op den standaard van de stad (1483), beide in het Museum van Oudheden bewaard. Op die twee stukken en op bijna al de wapens in de XVIe eeuw vervaardigd heeft de leeuw een halsband maar zonder kruis. Het is omstreeks 1557 dat er voor de eerste maal van dat kruis spraak is, namelijk in de beschrijving van Cornelis Gaillard, wapenheraut: maar verschillende teekeningen en schilderijen, na dat jaar gemaakt in de XVIe eeuw, hebben nog dit stuk niet. Het wordt bepaald aangenomen in de XVIIe eeuw. De oorsprong ervan is ons onbekend. Napoleon had verschillende wijzigingen aan het Gentsche wapen toegebracht, maar het oude werd onder het Hollandsch bewind hersteld: in 1817 bevestigde het de Hooge Raad van Adel den 3 December, en sedertdien zijne geene wijzigingen er aan toegebracht.

A. Van Werveke

AAN DE BRUGSE POORT: EEN KLEURIJKE FAMILIE IN DE VIJFTIGER JAREN

MODEST

Modest, mijn vader, is het derde mannelijk lid van de bij Van Dammes aangetroouwde leden. Alhoewel zijn naam gewoon Modest was, noemde mijn moeder hem altijd Modest, met een zwareklemtoon op de eerste lettergreep. Door die zware klemtoon te gebruiken slaagde zij erin hem steeds het gevoel te geven dat hij weer eens iets verkeerd had gedaan, waardoor hij zich in bepaalde situaties weinig op zijn gemak voelde. Ik kom er nog op terug.

Hij was een eenvoudig man die vanaf zijn twaalfde werkte als textielarbeider. Naarmate hij ouder werd kampte hij met een slecht gehoor, waarschijnlijk door voortdurend aan het lawaai van de machines te zijn blootgesteld. Dus vanaf zijn twaalfde heeft hij omzeggens nooit meer op papier gezet, tenzij zijn handtekening. Eigenlijk kon hij dus niet meer schrijven. Wel las hij regelmatig boeken van “Max Brand” (litteraire schuilnaam van één of andere Gentenaar), over “kobozen” (cowboys). Knutselen, schilderen of behangen in zijn huis was ook niet echt zijn ding. Hij had enkele gereedschappen: een hamer, een trektang en een schroevendraaier. Voor mijn ma kon hij dan ook niet veel goed doen.

Maar zoals ieder mens had hij toch iets waar hij in uitblonk: duivenmelken. Hij was geboren en leefde in Sint-Amandsberg (“den berg”) tot aan zijn huwelijk. Daar, op den Berg, was hij gekend als de jongste van de “Vermeersche-gebroeders”. Dat waren namelijk fameuze duivenmelkers die al van voor de oorlog regelmatig de beste prijzen wegkaapten: fietsen (dan nog een duur luxe-product), een groot uurwerk met slinger van Duitse makelij, om een paar dingen te noemen die ik mij nog herinner. Het slingeruurwerk heb ik trouwens van mijn ouders gekregen op het einde van hun leven en het staat sindsdien in mijn huis.

Iedere zondagmorgen reed ik op mijn klein fietsje samen met hem naar den Berg. Daar bevond zich het ouderlijk duivenkot, in het huis van mijn pé. Vooraleer het duivenkot te bezoeken was er telkens grote discussie tussen de Vermeersch-gebroeders: mijn pé Dees (Désiré, what’s in a name!), zijn broers nonkel Tsille (Achilles) en nonkel Frit (Alfred, bijgenaamd “den avvecoat”) en mijn pa. Hier ontpopte mijn vader zich als een echte Cicero: ik hoor hem

nog, schommelend op één been, breed zwaaiend met de armen, uitroepen: “Zet ze op Breteuil,” of “Zet ze op Arras”. Dat waren de eerste namen van Franse steden die ik leerde kennen. Hij stond daar midden in het keukentje, Tsille kauwde op zijn tabaksieke en Frit keek somber naar de vloer. Dees zat als een boeddha op een stoel, met zijn ene voet onder zijn zitvlak en zijn arm nonchalant rustend op zijn knie. De drie mannen hadden het zichtbaar moeilijk om de macht aan de jongere af te staan. Doch tegen zoveel welbespraakt-heid konden zij zich moeilijk weren. Ik had de indruk dat mijn vader altijd het pleit won.

Toen iedereen wat kalmer was geworden en de besluiten genomen, kwam de inspectie van het kot en de duiven. Dat bevond zich op het zoldertje van het huis. Voor mij was het als kleine jongen een hele ervaring het laddertje op te klimmen om er te geraken. Ik herinner mij nog altijd de geur van de duivenmest en het roekoekoe van de duiven, alsof het gisteren was. De duiven werden één voor één door de broeders ter hand genomen, hun vleugels werden gespreid en hun poten betast, alles met de nodige deskundige commentaar. Eieren werden verwijderd of verplaatst, soms werden goede eieren vervangen door namaakeieren in kalk. Het was een hele bedoening. Tot slot mocht ik nog mijn hoofd steken in een kubus van blauw glas: dat was waarschijnlijk een uitkijkpost van waaruit de duivenmelker ongezien de aanvliegende duiven kon observeren. Dan was er nog een geheimzinnig ding, een “constateur”: daarin werden de ringen van de wedstrijdduiven geplaatst van zodra zij toekwamen na een vlucht.

Af en toe werd een duifje gedood en dat kreeg ik dan als kind te eten. Ik herinner mij nog zeer scherp dat dit ook eens gebeurde tijdens de oorlog. Het duifje was klaargestoofd en zag er zeer lekker uit. Links van mij mijn vader, rechts mijn moeder: zij volgden met begerige blikken hoe mijn maaltijd vorderde, natuurlijk met de hoop dat ik al gauw zou zeggen: “k Heb genoeg.” Pas dan konden zij met gerust hart het overschot opeten. ‘t Was oorlog, gelukkig was ik nog maar een klein kind dat niet besepte hoe zwaar de oorlogsomstandigheden waren. Het moet een ware kwelling geweest zijn voor mijn ouders, dat duifje op mijn bord te zien liggen. Doch het kind eerst!

Eric Vermeirsch

UIT DE OUDE DOOS

In 1913 kon men in de pers artikeltjes lezen over de paviljoenen van de Wereldtentoonstelling. Zie hier wat een zekere De Coster schreef onder de titel Nederland-Holland.

Het Nederlandsch Staatsbestuur heeft een CENTRALE COMMISSIE opgeroepen, onder leiding van de heer TH. STUART, benoemd als Commissaris-Generaal, om de Nederlandsche afdeeling op te bouwen, en de belangen van de exposanten te verdedigen.

Van al de vreemde afdeelingen was de Nederlandsche de eerste volledige afgewerkt en gereinigd, en dat te danken aan het werk van de CENTRALE COMMISSIE, maar ook aan de tentoonstellers.

Het NEDERLANDSCH PAVILJOEN werd officieel geopend de 17 mei door de heer STUART in aanwezigheid van de directie en leden van de Centrale Commissie, de heren BERN, J. VERDHUIS, secretaris, G.J. FABIUS schatbewaarder, de leden van de koloniale sectie J.B. VAN HEMERT Voorzitter, C.L. BOSSEVAIN Secretaris, H.C. REHBOCK Onder Voorzitter, en een reeks Belgische MINISTERS en Overheden.

Na de redevoeringen van de heer STUART, de eerste in de Nederlandsche en de tweede in de Fransche taal, kwam het woord aan de Minister HUBERT, en nadien aan de heer COOREMAN, in naam van het bestuur der tentoonstelling, om te eindigen door de heer BRAUN, Burgemeester van GENT.

Bij het intreden van het Nederlands Paviljoen, staat men verbaasd door het bekoorlijk zicht, en met een blik heeft men een algemeen prachtig beeld van de voorstelling, en bij het detailleren staat men in verwondering voor de groote hoefvellingen van dingen die uitgesteld staan op eene kleine oppervlakte.

Inderdaad het was een wedijvering tussen de tentoonstellers om het beste van hun producten in Gent kenbaar te maken. EERE SALON, het altaar die de achterkant in beslag neemt, geeft een prachtig beeld van de beeldhouwerskunst in Nederland, en ook de nijverheidskunstwerken zooals het goudsmidswerk, zilverwerk, aardewerk, pottenbakkerswerk.

De waarde van de kunstenaar is bewezen door de aanwezigheid van de sectie SCHONE KUNSTEN, de tuinbouw is ook te melden in het succes van de Nederlandsche afdeeling Het zeeweezen, de koloniën, de ledernijverheid, en nog veel bijzondere kleine nijverheden zijn een melding waardig.

Ik wil dit kort verslag niet eindigen zonder hulde te brengen aan de Nederlanders, aan hun practische bekendheden, zij hebben een informatiebureau ingericht om hun handel verder uit te breiden in het buitenland, gepaard met het NEDERLANDSCH VERBOND die een groote steun is voor de nijverheid.

De Coster

BIBLIOGRAFIE

Dit jaar verscheen “Handelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent” Nr. 67.

Veel interessante bijdragen die onze lezers kunnen interesseren. Wij citeren:

- De poot van de wolf aan de poort van het Steen.
Een bijna vergeten museumstuk en het lot van *Canis lupus* in postmiddeleeuws Vlaanderen.
- Jaargetijden als armenzorg in de Onze-Lieve-Vrouwparochie te Gent in de Late Middeleeuwen.
- Het archiefmateriaal over Hubert Van Eyck in Gent.
- De Gentse Heins(ius)?
Waarheid en fictie over Heyns, een (a)typische griffier van de Raad van Vlaanderen.
- Een publieke ceremonie in een turbulent tijdvak.
De inauguratie van Maria-Theresia als Gravin van Vlaanderen.
- Zoo jubileert Macaer, naer zevenhonderd jaar.
Het zevenhonderjarig jubileum van Sint-Macharius te Gent.
- Crisis, herstel en continuïteit.
De vastgoedmarkt van het Gents platteland doorheen oorlogstijd in de tweede helft van de achttiende eeuw.
- “Zonnige dromen bezielen de nieuwe jeugd”.
Een prosopografie van de studentenpopulatie aan de Vlaamse Hoogeschool (1916-1918). Nota van de Redactie: “Prosopografie”: een niet alledaags, eerder barbaars woord. Wij denken dat meer dan één lezer zich de vraag stelt: wat is dat feitelijk? Om dat te weten slaan wij de “Dikke Van Daele” open en lezen: “Schildering van uiterlijk voorkomen, levensomstandigheden en karakter bep. van personen uit een begrensde historische periode.” Het gaat dus over de beschrijving van toestanden, gebeurtenissen, enz. in een beperkte, duidelijke omschreven periode. In het huidige geval gaat het dus over iets dat zich afspeelde in 1916-1918.
- Herman Nohl: een vergeten weldoener van Henri Pirenne tijdens de Eerste Wereldoorlog.

De leden van deze Maatschappij ontvangen deze “Handelingen” gratis. Niet-leden betalen 20 €.

Voor verdere inlichtingen kan men contact opnemen met de Uitgever:
ACADEMIA PRESS. - Eeckhout 2. Tel. 09 233 80 88.

H.C.

VRAAG EN ANTWOORD

Antwoord van de heer **Marc De Cuyper** op de vraag van de heer **Hubert Keuppens** (Gh. Tyd. 2014 - N° 3 - p. 227).

Met 95% zekerheid gaat het hier over: SUCCA KASTEEL - DESTELBERGEN

Ik weet met 100% zekerheid dat hier tijdens de laatste oorlog Duitse officieren revalideerden.

LEZERS SCHRIJVEN ONS

Van zenuwarts **André Viaene**, doctor der universiteiten van Gent en Leiden en van **Prof. Em. A. K. Evrard**, dochter der universiteiten van Gent en Leiden, ontvingen wij volgend schrijven:

Zoals u wellicht bekend zal zijn, richten we in 2015 een bronzen standbeeld op voor de grote weldoener die Koning Willem I (1815-1830) voor ons gewest (en vooral voor Gent) is geweest (universiteit, textielindustrie, Kanaal van Terneuzen, etc.).

Wij willen een oproep doen tot allen die uit kennis der geschiedenis met dit initiatief instemmen.

We verwachten geen grote bedragen maar wel VELE kleine bijdragen, getuigend van brede solidariteit en als symbolische geste van vooral MORELE steun.

Een rekening is geopend bij Argenta Bank, Koningin Astridlaan 178/A onder de naam "Willem, Bedankt. Nr. BE 54 9730 2990 1797.

Het ontwerp van het monument is van de jonge beeldhouwer Guy De Gheyne (Wingene) en wordt verwezenlijkt in de kunstbronsgieterij De Groeve (Merelbeke).

We menen hiermede te voldoen aan een plicht van dankbaarheid t.o.v. deze grootste weldoener van Gent.

De heer **Jacques Lagrou** (waarschijnlijk geen onbekende voor veel van onze lezers) laat ons weten dat er van 1 Juli tot 9 Augustus (uitgezonderd op 11 en 21 Juli en 15 Augustus) een tentoonstelling doorgaat over "De Grote Oorlog van 1914-1918".

Iedereen is welkom in "De Thuishaven", een dienstencentrum met cafetaria op het Neuseplein 33.

Men kan er oude foto's bekijken, oude dagbladen, krantenknipsels, oude teksten, tijdschriften tot de jaren 1935, enz.

Het loont zeker de moeite om eens binnen te wippen in "De Thuishaven". De toegang is vrij, dorstigen kunnen er gelaafd worden, maar dat is geen verplichting.

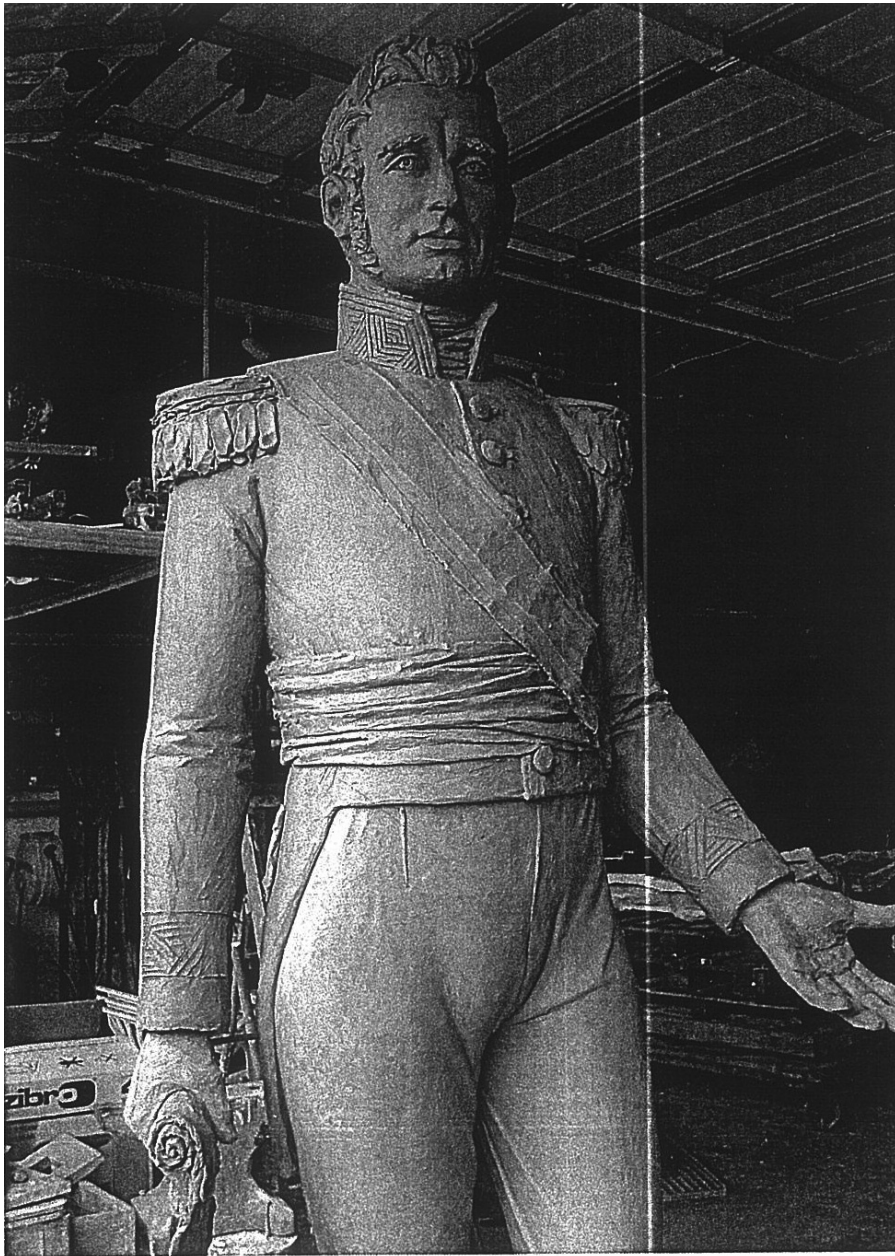
Iets is een beetje vervelend: de vakantieperiode met drukkers die weken gesloten zijn.

Wij hopen dat dit tijdschrift u bereikt vóór het afsluiten van deze tentoonstelling.

Mocht dit niet het geval zijn, dan kunnen geïnteresseerden nog altijd contact

*Naar dit borstbeeld van Phil. Parmentier (1828)
wordt het monument van 2015 ontworpen.*

*Model voor het standbeeld van Willem I
(Guy Du Pheyne, Wingene).*

opnemen met de heer Lagrou op het adres Neuseplein 33.

Volgend schrijven ontvingen wij van de heer **Chris Weymeis** (St-Kruis - Brugge).

Ik ben al ruim dertig jaar lid van de Heemkundige en Historische Kring Gent. Mijn lidnummer is 956; dus is het zeker niet mijn bedoeling om anoniem te blijven.

Om de twee maanden lees ik vol interesse Ghendtsche Tydinghen, maar de jongste tijd erger ik mij steeds meer aan de inhoud. Ik vraag me af of het echt de bedoeling van de redactie is om te schrijven voor mensen die overleden zijn of mensen die al lang dood zijn, maar het nog niet weten. Het lijkt er meer en meer op dat men een tijdschrift wil uitgeven voor tachtigplussers, liever nog negentigers en zelfs eeuwelingen.

Neem nu het jongste nummer (mei-juni 2014).

- Terecht een in memorium voor André Verbeke. Voorzitter Collumbien begint met: "Het Noodlot schijnt onze Kring te achtervolgen." Niet te verwonderen als men geen plaats geeft aan jongeren en wacht tot men tussen zes planken de vereniging verlaat.
- Een paar mijmeringen aan "Den Boelvaar". Ook al een negentiger als auteur. Mijnheer Evrard woonde inderdaad op de Boelvaar, maar dat is geen reden om alleen maar te schrijven over de "lanen" en de rest af de te doen als "Slechte Colette", een arbeidersparochie of over de armoewijken van het textielproletariaat (Benedictijnenstraat, Voetweg, Stalhof). Wel schrijft hij over de Van Cappels en hun piano's, maar vergeet dan wel te vermelden dat een Van Cappel in de "armoestraat" Stalhof woonde!
- Inventaire Archéologique. Wow, nieuws van 1902.
- Minder bekende en/of verdwenen locaties. Gelukkig een leesbaar stuk, hopelijk meer van dat. Dank u Daniël Van Ryssel.
- "In 1340 werd in Gent Engelse prins geboren" door Pierre Kluyskens ongeveer vijftig jaar geleden geschreven en toen bijzonder interessant. Maar nu? Indien nodig: ik heb hier de collectie krantenknipsels uit De Gentenaar van Kluyskens. Dus indien kopij tekort, kan ik misschien depaneren.
- "Alles over voeten en ellen" van Maurits van Weselmael. Heb ik het mis als ik zeg dat hij al in de jaren 1980 overleed. Maar ik kan mis zijn en als hij toch nog leeft, verontschuldig mij dan bij hem.
- Was Geraard de Duivel een Vilain of niet? Gelukkig nog een leesbaar stuk, hopelijk meer van dat. Dank u Peter Van Keymeulen.
- Uit de beginjaren van "La Gantoise". Gelukkig dat we nu weten dat op 4 april 1886 (!) La Gantoise een uitstap naar Drongen heeft gemaakt. Was ik thuis die dag, ik zou meegegaan zijn!!!

- Gentse Memoriedagen van “onze” voorzitter. Wie heeft er een boodschap aan dat op 20 januari 1841 (!) er in Gent een grote overstroming was. Hopelijk is alles ondertussen opgedweild!
- Vergeten Gentse schrijvers: Piet Schepens. Gelukkig een leesbaar stuk, hopelijk meer van dat. Dank u Daniël Van Ryssel. Ik heb als leerling Schepens gekend. Is bijzonder goed beschreven, was inderdaad geen aangenaam mens.
- Aan de Brugse Poort... Aangenaam om te lezen.

Vooraleer de redactie denkt dat ik iets heb tegen tachtigplussers. Neen, maar mensen komen en gaan. Voor sommigen is het tijd dat ze beseffen dat hun tijd van gaan gekomen is. Geef de jeugd een kans en biedt uw lezers aangename, leesbare artikelen van nu. Voor oude artikelen... (de volgende woorden waren niet leesbaar).

Met vriendelijke groeten Chris Weymeis, geboren en getogen Gentenaar - ik blijf lid

DIT BESTAAT NIET MEER

De "Lys" - foto genomen op 20 Oktober 1964.